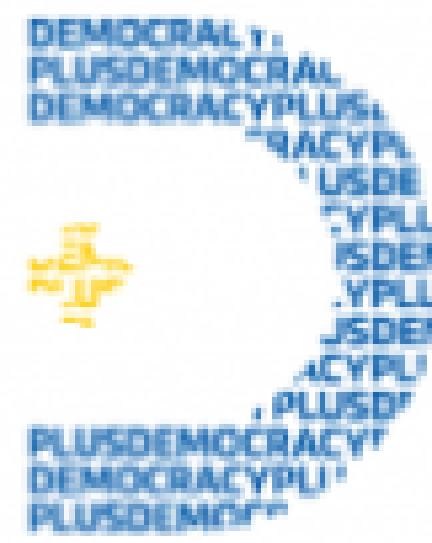

USAID

NGA POPULLI AMERIKAN
OD AMERIČKOG NARODA

**DEMOCRACY
PLUS**

Kvalitet usluga pruženih u osnovnim sudovima na Kosovu

prema oceni advokata

Jun 2018

KVALITET USLUGA PRUŽENIH U OSNOVNIM SUDOVIMA NA KOSOVU

PREMA OCENI ADVOKATA

Priština, jun 2018.

Ograničenje od odgovornosti

Izrada ovog izveštaja omogućena je podrškom američkog naroda putem Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj (USAID.) Sadržina ove publikacije isključiva je odgovornost Demokratije Plus i nužno ne odražava gledišta USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Država.

Autori: Roberta Osmani i Besnik Prekazi

Ograničenje od odgovornosti

Ovu publikaciju priredila je Demokratija Plus. Gledišta autora izneta u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno gledišta Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj ili Vlade Sjedinjenih Država.

SADRŽAJ

Uvod	5
1. Istraživačka metodologija	6
1.1 Varijable studije	6
1.1.1 Pristup javnim informacijama	6
1.1.2 Efikasnost	6
1.1.3 Preovlađivanje korupcije	6
1.2 Anketna metodologija	6
1.2.1 Demografski podaci	9
2. Kvalitet usluga u sudovima	10
3. Ključni nalazi	10
4. Pristup informacijama	12
4.1 Informacije koje advokati traže	12
4.2 Informacije pružene od strane sudova	15
5. EFIKASNOST	18
5.1 Efikasnost u procesuiranju predmeta	18
5.2 Rasprave	22
5.3 Prenos predmeta na sudove više instance i nazad	31
5.4 Odnosi na relaciji advokat - sudija	35
6. Percepcija korupcije	39
6.1 Ishod predmeta pod uticajem korupcije	39
6.2 Mito	40
7. Opšte preporuke ispitanika	43
8. Preporuke za poboljšanja	43
9. Prilog I	45
10. Prilog 2	47

UVOD

Sa namerom da dođe do percepcija advokata, kao najučestalijih korisnika usluga osnovnih sudova, ova anketa osmišljena je tako da sazna mišljenja advokata u vezi sa pristupom informacijama suda, efikasnošću i preovlađivanjem korupcije. Priređena od strane Demokratije Plus i naručena od Programa za jačanje pravosudnog sistema (JSSP), anketa ima za cilj da pruži sudovima informacije koje će im pomoći da poboljšaju kvalitet svojih usluga.

Ovo istraživanje je namenjeno osnovnim sudovima, Sudskom Savetu Kosova kao i svim drugim organima koji postoje u sklopu sudskog sistema na Kosovu. Ono pokušava da identificuje praznine u sve tri oblasti i da poboljša integritet, efikasnost i komunikaciju između advokata i sudova.

USAID-ov Program za jačanje pravosudnog sistema je četvorogodišnja aktivnost na polju vladavine prava koja se zapravo nadovezuje na prethodna zalaganja USAID-a da unapredi vladavinu prava na Kosovu i da obezbedi da pravosudni sistem funkcioniše na profesionalan, efikasan i odgovoran način. Program se usredstavlja na promovisanje pravosudnog sistema koji poštuje visoke standarde nezavisnosti, nepristrasnosti, integriteta, odgovornosti i transparentnosti i na podržavanje funkcionisanja i integracije pravosudnih struktura na severu.

Ojačati efikasnost i delotvornost u sprovođenju pravde i pružati kvalitetne usluge

Putem USAID-a, Program za jačanje pravosudnog sistema pomaže Sudskom savetu Kosova (SSK) i kosovskim sudovima da konsoliduju svoje napore u postizanju veće efikasnosti i upravljanja na nivou sudova. Ovo se postiže decentralizacijom administrativnih nadležnosti i institucionalizacijom sistema i alatki za delotvorno upravljanje sudom i predmetima. Aktivnosti predviđene u sklopu ovog cilja dovode do smanjenja broja zaostalih predmeta i proceduralnih prepreka za efikasnost i delotvornost suda.

Unaprediti odgovornost i profesionalizam pravosudnog sistema

Program radi u tesnoj vezi sa SSK-om, sudijama i sudskim osobljem na izgradnji kapaciteta za profesionalno i efikasno sprovođenje pravde. Isti takođe promoviše kontinuirano obrazovanje i inicijative za postizanje javnog integriteta kao osnovu za pravosuđe koje je pristupačno, kredibilno i delotvorno.

Podržati funkcionisanje i integraciju sudskih struktura na severu

Program za jačanje pravosudnog sistema podržava SSK i sudove u procesu aktiviranja sudskih struktura na severu Kosova, na osnovu Sporazuma o pravosudnom sektoru koji je potpisana između vlada Kosova i Srbije 2015. godine. Ovaj sporazum predviđa integrisanje institucija, rad suda i sudskih resursa na severu. Ovaj USAID-ov program takođe pomaže pojedinačnim sudovima u regionu da naprave popis i izvrše prenos predmeta, smanje broj nerešenih predmeta i izgrade kapacitete sudija i sudskog osoblja.

Demokratija Plus je nezavisna, neprofitna i nepristrasna organizacija koju je obrazovala grupa aktivista koji veruju u dalje jačanje demokratskih vrednosti na Kosovu. Glavni je cilj D+ da neguje demokratske vrednosti i prakse koje će dalje ojačati glas kosovskog društva. D+ ima za cilj da doprinese u uspostavljanju praksi dobre uprave, jačanju vladavine prava, pomaganju političkih stranaka i procesu održavanja slobodnih i pravičnih izbora i negovanju poštovanja ljudskih prava i socijalnih pitanja. D+ je realizovao različite projekte koji imaju za cilj da približe donosioce odluka građanima kroz istraživanje politike, vođenje dijaloga i interakciju i javnu edukaciju.

I. ISTRAŽIVAČKA METODOLOGIJA

I.I VARIJABLE STUDIJE

I.I.1 Pristup javnim informacijama

Pristup javnim informacijama, za potrebe ove studije, je izmeren iskustvima koje su advokati stekli prilikom zahtevanja informacija o svojim predmetima od suda, koji u njihovim predmetima sude. Konkretno su preispitani kanali koji se koriste za dobijanje informacija –lično raspitivanje, zvanična internet stranica suda, službena korespondencija kao i kvalitet/korisnost informacija pruženih od strane sudova i brzina kojom su bili u stanju da pristupe informacijama koje su trebali.

I.I.2 Efikasnost

Efikasnost osnovnih sudova izmerena je percepcijama advokata o “razumnom vremenu” koje im je potrebno da završe svoj posao na суду уопшто, о времену trajanja njihovih грађанских и кривичних предмета на суду, од trenutka kada су регистровани па sve do правоснажне presude, zakazivanju ročиšta i razlozima u osnovi zakašnjenja, враћању предмета od strane Apelacionog Suda i начина поступања судија prema advokatima. Istovremeno, kroz ovaj skup pitanja nameravamo da identifikujemo razloge zbog kojih se po mišljenjima advokata sudske rasprave odlažu, kako se procesuiranje предмета може ubrzati, шта су главни razlozi zbog kojih судови више instance враћaju предмете основним судовима; као и да ли i зашто судије mogu povlastiti neke advokate ili tužioce.

I.I.3 Preovlađivanje korupcije

Preovlađivanje korupcije ponovo je izmereno kroz percepcije advokata u smislu njihovog iskustva u radu sa osnovnim sudovima. Od njih je zatraženo da iznesu svoja gledišta o procentu pogodenih korupcijom, da li na ishode predmeta utiče korupcija, da li su lično iskusili ili poznaju kolege od kojih su sudije ili drugi zaposleni suda zatražili mito i da li oni ili njihovi klijenti smatraju da je mito način da njihov predmet bude rešen brže ili u njihovu korist. Na kraju, ispitanici su zamoljeni da iznesu svoja mišljenja o onome što može biti učinjeno da se smanji korupcija u pravosuđu.

I.2 ANKETNA METODOLOGIJA

U pripremi ovog izveštaja, Demokratija Plus je sprovela ankete sa 321 advokata–licenciranih od strane Advokatske komore Kosova koji se bave pravom dve ili više godina, iz sedam regiona na Kosovu: Priština, Uroševac, Gnjilane, Prizren, Đakovica, Peć i Mitrovica. Ova studija se nadovezuje na prethodnu, opštu anketu korisnika suda i usredsređuje se na njihova mišljenja, kao profesionalnih korisnika usluga suda, oko pitanja kao što su pristup informacijama, efikasnost u procesuiranju predmeta i priroda korupcije i njeno preovlađivanje u osnovnim sudovima. Studija ima dvostruki cilj imajući u vidu da preispituje varijable koje su predmet studije u svakom osnovnom суду, i takođe se bavi njihovim sagledavanjem na nacionalnom nivou.

Tabela 1. Advokati koji se bave pravom (licencirani pri Advokatskoj komori Kosova)

Region	Broj advokata
Region Prištine	399
Priština	355
Gračanica	7
Podujevo	9
Kosovo Polje	6
Lipljan	13
Glogovac	9
Region Uroševca	46
Uroševac	40
Kačanik	4
Štrpc	2
Region Gnjilana	79
Gnjilane	60
Kamenica	7
Vitina	12
Region Prizrena	97
Prizren	76
Suva Reka	18
Dragaš	3
Region Đakovice	50
Đakovica	34
Mališevo	9
Orahovac	7
Region Peć	99
Peć	71
Dečani	7
Istok	7
Klina	14
Region Mitrovice	65
Mitrovica	45
Srbica	7
Vučitrn	12
Zvečan	1

Veličina uzorka proračunata je za svaki region na osnovu broja advokata koji se bave pravom a koji su registrovani pri Advokatskoj komori Kosova. Međutim, u uzorak su uključeni samo oni advokati koji se bave pravom dve ili više godina, sa namerom da se dobiju mišljenja onih koji su deo pravnog sistema već dosta vremena i samim tim imaju iskustvo. Shodno tome, okvir za anketno uzorkovanje predstavlja

spisak svih advokata koji su licencirani pri Advokatskoj komori Kosova, a koji se može naći u registru advokata koji je objavio AKK za 2018. godinu. Ova iscrpna lista advokata koji se bave pravom zapravo je predstavljala *populaciju* iz koje je proračunata veličina reprezentativnog uzorka za svaki region, u zavisnosti od broja advokata koji su njen sastavni deo već dve ili više godina, sa stopom pouzdanosti od 95% i marginom greške od +/- 10%. Veličina uzorka sastavljena je od 321 ispitanika. Kroz ovu studiju smo bili zainteresovani da nadogradimo sva saznanja stečena anketom *Ocene građana o uslugama osnovnih sudova* koja je preispitivala percepcije korisnika sudova u kategorijama efikasnost suda, pristup informacijama i preovlađivanje korupcije. Imajući u vidu da je pristup zasnovan na verovatnoći, nalazi se mogu upotrebiti da se izvuku statistički zaključci o celokupnoj populaciji pravnika na Kosovu.

D+ je primenio dve metode prikupljanja podataka. Prvo, anketeri su obučeni kako da sprovedu anketu i upoznati su sa ciljem studije i njenom metodologijom. Prvi krug prikupljanja podataka održan je u saradnji sa AKK-om, koji sprovodi obuku za licenciranje advokata svake subote, tokom meseca marta i koji je dozvolio anketerima D+ da sprovedu anketu pre i nakon obuka. U ovoj fazi, D+ je prikupio 98 upitnika. Druga metoda prikupljanja podataka podrazumevala je posete advokatskim praksama u centrima sedam kosovskih regiona. Anketerima je naloženo da uđu u advokatske prakse i da ih zamole da popune štampane verzije upitnika sve dok ne dostignu veličinu uzroka sastavljenog od unapred utvrđenog broja ispitanika. Svi ispitanici su anonimno odgovorili na upitnik. Podaci su uneti u bazu podataka u excelu i obrađeni korišćenjem softvera za društvene nauke – R-Studio.

Da bi se obezbedilo da je svaka primedba u datoj populaciji samo jednom predstavljena u uzorku, prvo pitanje u upitniku (molimo vas pogledajte Prilog I ovog dokumenta) bilo je da li su advokati popunili isti ovaj upitnik tokom obuka u AKK-u. Svi oni koji su odgovorili sa “da”, nisu uključeni u dalju obradu, za potrebe ove studije.

Tabela 2. Proračun veličine uzorka za svaki sud

Veličina uzorka	Populacija advokata (N)	Veličina uzorka u svakom regionu
Osnovni sud		
Priština	401	78
Uroševac	46	31
Gnjilane	79	44
Prizren	97	49
Đakovica	50	32
Peć	99	49
Mitrovica	65	39
UKUPNO	837	321

I.2.1 Demografski podaci

Informacije predstavljene u tabelama koje slede u nastavku pokazuju demografske podatke učesnika studije. Većina učesnika bili su muškarci a većina ispitanika pripada starosnoj grupi od 31–40 i 41-50 godina. Uzorak učesnika je skoro identičan demografskim podacima licenciranih advokata na Kosovu (od kojih su 81.94% muškarci a 18.16% žene).

Tabela 3. Pol učesnika

Muškarci	Žene
83.23%	16.77%

Tabela 4. Starosna grupa ispitanika

22 – 30 god.	31 – 40 god.	41 – 50 god.	51 – 60 god.	Preko 60 god.
9.24%	25.48%	25.16%	18.47%	21.66%

Broj i procenat lica specijalizovanih u svakoj od oblasti stručnosti prikazan je u Tabeli 6. Pošto je nekolicina ispitanika izabrala više od jedne oblasti stručnosti, procenti samo prikazuju koliko advokata iz celokupnog uzorka pripada svakoj kategoriji, što znači da u prvom redu zbir ne dostiže 100%. Većina advokata specijalizovana je za građanske sporove sa 77.24%, za kojima sledi 64.14% onih čija je uža specijalnost krivični postupak.

Tabela 5. Oblast specijalnosti

Krivični	Građanski	Privredni
64.14%	77.24%	12.07%

2. KVALITET USLUGA U SUDOVIMA

Percepcija javnosti o pravosuđu na Kosovu uopšteno ukazuje na nizak stepen poverenja. Nalazi Transparency International o stepenu korupcije koja preovlađuje u pravosuđu dostižu ocenu 4.1 od 5, gde 5 ukazuje na najviši nivo percepcije o korupciji.¹ Veliki broj zaostalih predmeta jedan je od glavnih izazova sa kojima se suočava kosovski pravosudni sistem. Zaključno sa novembrom 2017, osnovni sudovi na Kosovu imali su ukupno 198,199 nerešenih predmeta. Distribucija ovog broja među različitim sudovima varira i nije u srazmeri sa stanovništvom koje živi u ovim konkretnim regionima. Poslednji izveštaj Evropske Komisije za Kosovo ukazuje da je pravosudni sistem na Kosovu i dalje slab i samim tim je zabeležen vrlo mali broj poboljšanja. Iako su kosovske institucije uspele da razviju pravosudni sistem koji pokriva celokupno Kosovo, integrisanjem srpskih sudija i tužilaca, i dalje postoje problemi poput izloženosti političkom uticaju i slabih kapaciteta sudija i tužilaca, pomoćnog osoblja i administracije.

3. KLJUČNI NALAZI

Ova anketa o *Kvalitetu usluga koje pružaju osnovni sudovi – prema oceni advokata* naručena je od strane Programa za jačanje pravosudnog sistema/USAID a priredila ju je Demokratija Plus, i u njoj je učestvovao 321 advokata koji se bavi pravom u sedam regiona na Kosovu.

Neki od ključnih nalaza ankete slede:

- Jedna četvrtina ispitanika tvrdi da im je veoma teško da pronađu informacije o svojim predmetima;
- Većina ispitanika tvrdi da su im pomogle informacije koje im je pružio sud (50.67%);
- 65.9% advokata ne koristi internet stranicu suda kao izvor informacija, a od onih koji je koriste, 53.74% ne uspevaju da pronađu ono za čime tragaju;
- Uopšteno, advokati tvrde da su u stanju da završe svoje poslove na суду u razumnom roku
- Za rešavanje većine građanskih predmeta, potrebno je 12-24 meseca kako bi bili rešeni od strane osnovnih sudova, od trenutka podnošenja predmeta pa sve do donošenja pravosnažne presude;
- Rešavanje većine krivičnih predmeta na osnovnom суду traje od 6-12 meseci, od trenutka podnošenja predmeta pa sve do donošenja pravosnažne presude;
- Prevashodni razlozi odlaganja ročišta jesu odsustvo druge stranke i proceduralne greške suda;
- Advokati uglavnom primaju obaveštenja o ročištu dva nedelje unapred;
- Prosečno vreme potrebno sudovima da zakažu prvo ročište od dana podnošenja zahteva jeste više od 24 meseca u većini predmeta;
- Potrebna su 3-5 ročišta za rešavanje najučestalijih krivičnih predmeta i 5-7 ročišta za rešavanje najučestalijih vidova građanskih predmeta;
- Jedna četvrtina ispitanika iznala je da sudije namerno prave procesne greške prilikom odlučivanja o osnovanosti predmeta, kako bi predmet bio vraćen na ponovno suđenje od strane Apelacionog suda;
- 76.67% ispitanika tvrdi da su njihovi predmeti vraćeni od strane Apelacionog suda više od dva puta;
- 13% advokata iznalo je da su sudija, zaposleni suda ili posrednik zaposlenog suda, delujući u njegovo ime, tražili od njih mito;

¹ "Integritet pravosuđa na Kosovu – Izveštaj ocene". Kancelarija Ujedinjenih nacija za suzbijanje droge i kriminala i UNDP Priština. 2014

- 16.72% iznelo je da su upoznati sa predmetima u kojima je njihov kolega podmitio sudiju ili nekog drugog zaposlenog suda;
-

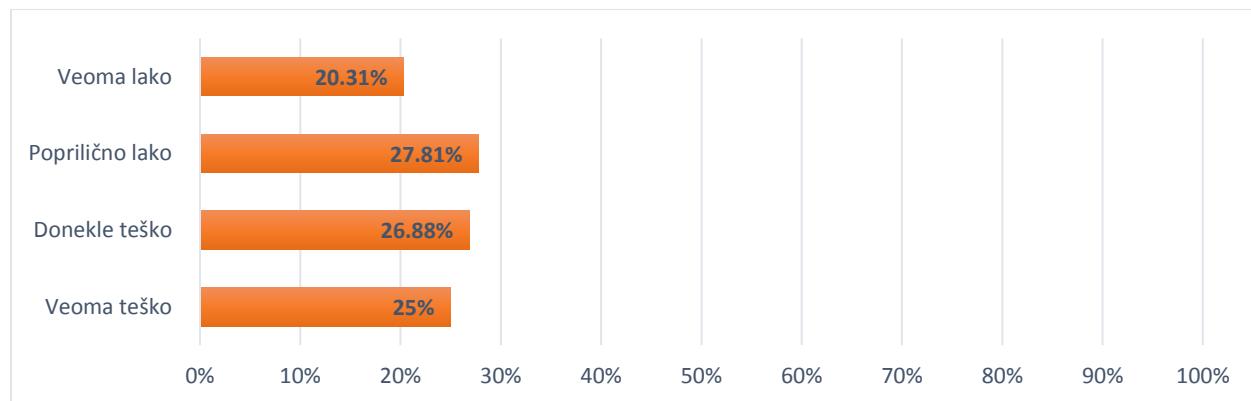
4. PRISTUP INFORMACIJAMA

Advokati su kao česti korisnici suda, upoznati sa pravosudnim sistemom i radom suda. Tokom svog stručnog rada, periodično traže informacije od suda u vezi sa njihovim predmetima, što može podrazumevati zakonodavstvo, odluke, rasporede ročišta i rokove za zaključivanje predmeta, između ostalog. U nekim slučajevima, nailaze na poteškoće. Uobičajeni kanali za prikupljanje ovih informacija jesu internet stranica suda, telefonski pozivi ili elektronska pošta ili fizički odlazak do zgrade suda da bi datu informaciju zatražili od zaposlenih suda. U funkcionalnom pravosudnom sistemu, dobijanje ovih informacija trebalo bi da predstavlja neometan i blagovremen proces. Međutim, kao što je prikazano u nalazima ove studije, pristup informacijama nije jednostavan, koliko bi zapravo trebalo da bude.

4.1 INFORMACIJE KOJE ADVOKATI TRAŽE

Transparentnost i pristup informacijama predstavljaju suštinske vrednosti demokratskog sistema i važe za sve nivoe odlučivanja, uključujući pravosuđe. Opšte je gledište da su u kosovskim državnim institucijama, transparentnost i pristup informacijama ili ograničeni ili zaostaju usled različitih prepreka. Kao što to oslikavaju rezultati ove studije, samo 20% advokata veruje da je *veoma lako* dobiti informacije od suda o predmetima koje zastupaju; većina ispitanika smatra da je pristup informacijama ili *veoma težak* ili *donekle težak*.

Grafikon 1. Lakoća dobijanja informacija o predmetima od suda

Čak i najosnovniji izvori informacija o rasporedu ročišta—glasne table ili elektronski monitori unutar zgrada suda—nisu uvek pouzdani. Više od polovine ispitanika (59.4%) iznelo je da se isti ne ažuriraju redovno.

Ukoliko pogledamo po regionu, ovi nalazi predstavljaju nešto drugaćiju sliku, sa ispitanicima iz 5 od 7 regiona koji su izneli da je pristup informacijama *poprilično lak* i *veoma lak*. U ovom pogledu, najviši procenat dostižu regioni Prizrena i Pećki, u kojima je velika većina ispitanika označila upravo ova dva odgovora. Međutim, ovaj utisak potpuno je suprotan u 2 od 7 regiona, gde je velika većina kako u Prištini tako i u Mitrovici označila suprotne odgovore *veoma težko* i *donekle težko*. Treba pomenuti da skoro 60% advokata anketiranih u regionu Prištine smatra da je *veoma težko* doći do informacija koje trebaju.

Tabela 6. Lakoća dobijanja informacija o predmetima od suda, po regionu

Skala	Veoma teško	Donekle teško	Poprilično lako	Veoma lako
Region				
Priština	58.97%	32.05%	7.69%	1.28%
Uroševac	15.62%	28.12%	31.25%	25.00%
Gnjilane	6.82%	31.82%	34.09%	27.27%
Prizren	4.17%	10.42%	43.75%	41.67%
Đakovica	16.13%	23.58%	32.26%	29.03%
Peć	12.50%	18.75%	41.67%	27.08%
Mitrovica	33.33%	43.59%	17.95%	5.13%

Dok svi osnovni sudovi na Kosovu imaju službene internet stranice koje sadrže informacije o radnom vremenu, ograncima, odeljenjima kao i o rasporedu održavanja suđenja, obaveštenjima i odlukama, opšte je mišljenje anketiranih advokatada ove internet stranice samo sadrževrlo malo informacija potrebnih advokatima, gde samo 34% ispitanika tvrdi da koriste internet stranicu suda kao izvor informacija, ali od tog broja samo 54% kaže da su u stanju da pronađu relevantne informacije.

Grafikon 2. Korišćenje internet stranice suda kao izvora informacija

Od svih onih koji su izneli da koriste interne stranice kao izvor informacija, 46.26% iznelo je za kakvim informacijama tragaju dok 53.74% nije.

Nešto drugačija, ili čak suprotna slika pojavljuje se ako pogledamo pojedinačno osnovne sudove. Gledano u celosti, procenti iz svakog regiona pokazuju da advokati ne koriste internet stranicu suda kao izvor informacija, sa izuzetkom prizrenskog regiona, gde 52.27% ispitanika tvrdi da ga koriste i regiona Đakovice gde su odgovori ispitanika podeljeni podjednako. Međutim, ovo pitanje ima i svoje pod-pitanje koje ide u još više pojedinosti i pita advokate da li su pronašli ono za čime su tragali, pošto po svemu sudeći velika većina zaista uspeva da pronađe tražene informacije. Najupečatljivija je slika iz prizrenskog regiona gde oko 66% tvrdi da su pronašli informacije za kojima su tragali. Ove cifre poprilično su kontradiktorne i ostavljaju puno prostora za različita tumačenja. Ako uporedimo rezultate sa nacionalnog i regionalnog nivoa, i rezultate onih koji su izneli da koriste internet stranice i da su pronašli

sve ono za čime su tragali, može se zaključiti da je problem dvostran. Sa jedne strane, sudovi ne postavljaju u celosti ono što je relevantno za advokate, a sa druge strane veliki broj advokata ne koristi internet stranicu uopšte.

Tabela 7. Korišćenje internet stranice suda kao izvora informacija, po regionu

Odgovor	Ne	Da	Našao/la ono za čime je tragao/la
Region			
Priština	56.16%	43.84%	33.33%
Uroševac	76.67%	23.33%	36.36%
Gnjilane	66.67%	33.33%	50.00%
Prizren	47.73%	52.27%	65.22%
Đakovica	50.00%	50.00%	56.25%
Peć	89.58%	10.42%	58.33%
Mitrovica	78.95%	21.05%	35.29%

Tokom pretrage za informacijama na internet stranici suda, 15 ispitanika je iznelo da su proverili da bi videli koje informacije su dostupne na internet stranici; 31 advokat traga je za informacijama o presudama suda; 17 je htelo da pronađe rasporede suda, datume ročišta i rokove za zaključivanje predmeta; 16 učesnika studije iznelo je da su tragali za dodatnim informacijama o sudskim predmetima kao što su brojevi predmeta; 4 je pokušalo da pronađe kontakt podatke i ime sudije; 6 ispitanika je iznelo da koriste internet stranicu suda kako bi pronašli ustaljene sudske prakse; 4 drugih ih je upotrebilo da pročitaju administrativne zakone i propise; 3 je reklo da čitaju pravna mišljenja; 20 advokata je reklo da ne koriste internet stranicu suda da tragaju za bilo kakvim informacijama, pošto smatraju da u startu ne sadrži puno informacija.

Opšte je očekivanjeda se pri posećivanju službenih internet stranica pronađu relevantne informacije o datojo instituciji. Ovo nije slučaj sa kosovskim sudovima, pošto je samo 36% ispitanika iznelo da su u stanju da pronađu relevantne informacije, sa dodatnih 13.83% onih koji su rekli da uvek uspevaju da pronađu željene informacije.

Tabela 8. Prosečan procenat vremena potrebnog za uspešno dobijanje relevantnih informacija sa internet stranice suda

100% vremena	70% vremena	50% vremena	25% vremena
13.83%	27.66%	36.17%	22.34%

Slika ne bi bila potpuna da advokati nisu upitani o vrsti informacija koje bi voleli da vide na internet stranici, što samo ojačava objašnjenje o relevantnim informacijama koje nameravaju da pronađu. Kada govorimo o vrsti informacija, koje bi advokati voleli da vide na internet stranici suda koja trenutno nije dostupna, ispitanici su pružili ograničeniji skup odgovora. Od onih koji su odgovorili, ukupno 33 advokata iznelo je zainteresovanost da vide veći broj sudske presude, dok je dodatnih 18 iznelo da bi želeli da vide potpunije informacije o svim pitanjima u vezi sa sudom. Dok bi dodatnih 34 učesnika studije

pozdravilo dobijanje podrobnijih informacija o sudskim predmetima, 14 bi hteli da dobiju dodatne informacije o statusu konkretnog predmeta na sudu. Ukupno 12 ispitanika iznelo je da bi voleli da vide detaljnije rasporede suda na internet stranicama, dok bi 3 voleli da vide koji predmeti su zaključeni.

Imajući u vidu sve gore navedeno, hteli smo detaljnije da istražimo od koga dobijaju informacije kroz otvorena pitanja koja su tražila pismeni, obrazloženi odgovor ispitanika. Ukupno 68 advokata iznelo je da dobijaju informacije samo od sudske administracije, dok 13 iznosi da informacije dobijaju kako od administracije tako i od sudija. Samo dva učesnika su iznela da dobijaju informacije od asistenata sudija. Četvoro učesnika je reklo da su konsultovali arhivu suda, za podrobnejše informacije, dok je njih troje iznelo da se informišu preko različitih pravnih potraživanja. Sedam ispitanika reklo je da dobijaju informacije preko zvaničnih sudskih odeljenja, dok 14 čini isto konsultovanjem odgovornih ili ovlašćenih lica a 13 to čine zvaničnim pozivima ili obaveštenjima.

Ukupno 21 učesnik je obavešten od strane samim predmetnih sudija, iako je nekolicina zabrinuta neprikladnom prirodom prenosa ovih informacija. Njih 19 je reklo da samo konsultuju sud da bi potražili podrobnejše informacije, dodatnih 12 da konsultuju i predmetne sudije. Ukupno 38 ispitanika dobija informacije o aktuelnim predmetima od sudskog referenta a 7 advokata konsultuje se kako sa sudijama tako i sa referentima. Mali broj ispitanika se žali da su informacije koje su im pružene često netačne ili ih je teško dobiti. Ukupno 6 advokata je iznelo da ne dobijaju informacije ni od koga.

4.2 INFORMACIJE PRUŽENE OD STRANE SUDOVA

Ono što je interesantno, kada advokati dobiju informacije koje trebaju, u više od 70% slučajeva, tvrde da su one korisne, nasuprot samo 9% onih koji su odgovorili da su *potpuno nekorisne*.

Tabela 9. Korisnost informacija dobijenih od suda

Potpuno nekorisne	Donekle korisne	Korisne	Veoma korisne
9.24%	18.79%	50.96%	21.02%

Na regionalnom nivou, mnogi advokati smatraju da su ove informacije korisne. Ovo mišljenje doživljava skok u Prizrenu, Đakovici i Mitrovici, sa 93%, 80% odnosno 87% ispitanika koji iznose da su korisne informacije koje su dobili. U Prizrenu nijedan od ispitanika nije rekao da su informacije *potpuno nekorisne* slično tome, mali broj advokata u drugim regionima se opredelio za ovu opciju (izuzev Prištine).

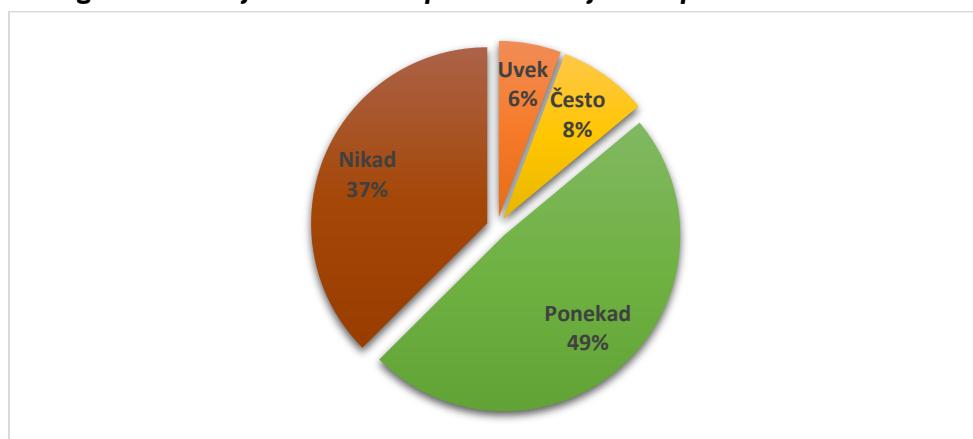
Tabela 10. Korisnost informacija dobijenih od suda, po regionu

Skala	Potpuno nekorisne	Donekle korisne	Korisne	Veoma korisne
Region				
Priština	17.11%	34.21%	28.95%	19.74%
Uroševac	6.45%	22.58%	51.61%	19.35%

Gnjilane	11.36%	13.64%	52.27%	22.73%
Prizren	0.00%	6.38%	68.09%	25.53%
Đakovica	6.67%	13.33%	63.33%	16.67%
Peć	12.77%	19.15%	51.06%	17.02%
Mitrovica	2.56%	10.26%	61.54%	25.64%

Većina ispitanika je rekla da razgovaraju sa sudijom kome je predmet dodeljen o statusu datog predmeta. Veliki procenat advokata koji su učestvovali u anketi, konkretno 48.57% iznelo je da to čine ponekad, za kojima sledi 37.46% onih koji su izneli da nikada nisu učinili isto. Manjina od 5.71% rekla je da uvek razgovaraju sa sudijama o svojim predmetima.

Grafikon 3. Razgovor sa sudijom o statusu predmeta koji zastupate

Drugi izvori informacija koje su advokati u stanju da koriste i na koje se mogu oslanjati jesu monitori koji se nalaze unutar zgrada suda. Ali, kako bi isti bili pouzdani, sudska administracija mora redovno ažurirati informacije. Ispitanici iz 7 regiona imaju oprečna mišljenja o ovom pitanju. Kada su upitani da li se informacije na ovim monitorima ažuriraju redovno, 4 od pet regiona reklo je da to nije slučaj. Ovo je posebno tačno u regionu Mitrovice, gde 92.31% advokata tvrdi da se oglasne table ne ažuriraju redovno. Nasuprot tome, 83% ispitanika u Đakovici kaže da se monitori u njihovom regionu redovno ažuriraju.

Tabela II. Ažurirane informacije o ročištima na monitorima ili oglasnoj tabli, po regionu

Odgovori	Da	Ne
Region		
Priština	8.00%	88.89%
Uroševac	48.28%	51.72%
Gnjilane	42.11%	57.89%
Prizren	58.33%	41.67%
Đakovica	83.33%	16.67%
Peć	62.22%	37.78%
Mitrovica	7.69%	92.31%

5. EFIKASNOST

U ovom delu sagledavamo efikasnost osnovnih sudova, izmerenu percepcijom advokata. Imajući u vidu da je jedna od glavnih prepreka sa kojima se suočava pravosuđe na Kosovu veliki broj zaostalih, nerešenih predmeta sa 198,199 nerešenih predmeta u osnovnim sudovima zaključno sa novembrom 2017, ova studija ima za cilj da identifikuje razloge koji u biti dovode do manje efikasnosti.

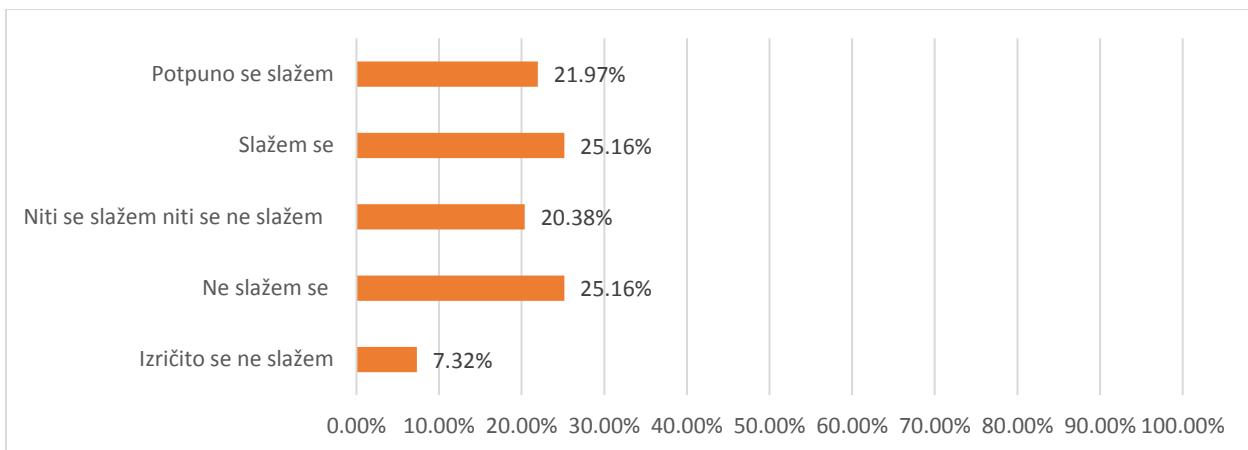
Na efikasnost u procesuiranju predmetamože uticati puno faktora, među kojima i zastarevanje, koje tužilački organ ili okrivljeni može izazvati namerno. Ova, kao i sve druge anomalije (kao što je korupcija) doprinose smanjenju funkcionalnosti sistema. Zastarevanje krivičnog predmetapropisano je Krivičnim zakonom Republike Kosovo (članovi 106 i 108), i zavisi od dela. U tom smislu, krivično gonjenje ne može se pokrenuti po isteku perioda propisanih ovim Zakonom. Povrh toga, zastarevanje građanskih predmeta zavisi od vrste predmeta. Većina okolnosti propisana je Zakonom o obligacionim odnosima, odnosno članovima 350, 360 i 361.

Da bismo preispitali koliko su sudovi efikasni u pružanju usluga, sagledali smo iskustvo advokata u smislu (1) efikasnosti procesuiranja kako građanskih tako i krivičnih predmeta, (2) rasprava: obaveštenja, zakašnjenja, broj koji treba održati pre donošenja pravosnažne presude i izricanje novčanih kazni za odsustvo advokata na ročištima (3) razlozi za prenos predmeta sa Apelacionog suda i njihovo rešavanje na nivou osnovnih sudova; (4) odnosi i postupanje na relaciji advokat-sudija. Otvorena pitanja služe da se identifikuju nedostaci u sistemu koji doprinose nedovoljnoj efikasnosti i samim tim samo još više povećavaju broj zaostalih predmeta.

5.1 EFIKASNOST U PROCESUIRANJU PREDMETA

Koliko vam treba vremena da završite posao na sudu obično je pitanje lične perspektive, međutim za potrebe ove studije, identifikovali smo razumnost kao meru iskustva advokata u slučajevima koje zastupaju pri osnovnim sudovima na Kosovu. Drugim rečima, voleli bismo da utvrdimo percepcije advokata o vremenu koje je potrebno da se jedan predmet zaključi, od trenutka kada je registrovan po prvi put. Ono što je interesantno, ispitanici su skoro ravnomerno podeljeni u vezi sa ovim pitanjem: skoro 50% ispitanika se slaže ili se *potpuno* slaže da su u prilici da u razumnom roku završe svoje poslove na sudu, dok se manjina od 7.32% izričito ne slaže sa ovom izjavom. Ovi rezultati sugerisu da po svemu sudeći postoje drugi razlozi koji prolongiraju rešavanje predmeta.

Grafikon 4. Mogućnost završavanja poslova na sudu u razumnom roku

Na regionalnom nivou, podela u mišljenjima je upečatljiva; neki nalazi zapravo su antiteza zaključaka do kojih se došlo na nacionalnom nivou. U 5 od 7 regiona, većina ispitanika seslažeda je sud u stanju da obavi svoje poslove u razumnom vremenu, dok u Peći i Uroševcu, skoro 50% ispitanika se izričito ne slaže ili se ne slaže. Po svemu sudeći, preciznija procena efikasnosti može se izvršiti ako pogledamo podatke specifične za svaki osnovni sud, umesto da se oslanjamamo na nalaze do kojih se došlo na nacionalnom nivou.

Tabela 12. Mogućnost završavanja poslova na sudu u razumnom roku, po regionu

Skala	Izričito se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	Potpuno se slažem
Region					
Priština	6.85%	34.25%	10.96%	10.96%	36.99%
Uroševac	6.67%	40.00%	26.67%	6.67%	20.00%
Gnjilane	9.09%	18.18%	20.45%	31.82%	20.45%
Prizren	4.08%	8.16%	22.45%	61.22%	4.08%
Đakovica	13.33%	10.00%	33.33%	36.67%	6.67%
Peć	8.16%	36.73%	26.53%	16.33%	12.24%
Mitrovica	5.13%	23.08%	12.82%	15.38%	43.59%

Pitanje ishoda predmeta, iz ankete pod nazivom *Ocene građana o uslugama osnovnih sudova*, beleži razlike kada govorimo o građanskim i krivičnim predmetima, kako sa stanovišta anketnih ispitanika tako i prema gledištima učesnika fokus grupe. Prema tome, ovaj deo sagledava pitanje efikasnosti sa stanovišta ova dva odeljenja suda, dokazujući činjenicu da uopšteno rešavanje građanskih sporova traje duže u odnosu na krivične. Konkretno, većina vrsti građanskih predmeta rešava se u roku od 12-24 meseca koliko traje njihovo rešavanje, od trenutka kada su registrovani pa sve do pravosnažne presude. Zapravo, 68% slučajeva obeštećenja i velika većina (78%) imovinskih potraživanja traje od 12-24 meseca, dok većina brakorazvodnih sporova traje od 6-12 meseci.

Tabela 13. Vreme rešavanja jednog građanskog predmeta na osnovnom sudu

	Naknada štete	Brakorazvodna parnica	Imovinska tužba	Spor iz radnog odnosa
Manje od 3 meseca	1.79%	11.04%	0.00%	2.81%
3-5 meseci	9.32%	23.75%	3.23%	19.30%
6-12 meseci	20.79%	43.81%	18.64%	32.98%
12-24 meseca	68.10%	21.40%	78.14%	44.91%

Nasuprot građanskim parnicama, rešavanje krivičnih predmeta traje kraće. Kao što pokazuju zaključci, na skali na kojoj je *manje od 3 meseca* najkraći vremenski period i *12-24 meseca* najduži, najveći procenat ispitanika opredelio se za opcije na sredini skale, odnosno *od 6-12 meseci*. Sa druge strane, ove četiri opcije skoro podjednako su označene u svim vidovima krivičnih predmeta, što otežava da se utvrdi srednji vremenski rok potreban za rešavanje jednog krivičnog predmeta, mada ipak vredi pomenuti da za *organizovani criminal, korupciju i ubistvo*, 64% odnosno 57% advokata tvrdi da njihovo rešavanje traje od 12-24 meseca.

Tabela 14. Vreme potrebno za rešavanje krivičnog predmeta

	Krađa	Nezakonito držanje oružja	Organizovani kriminal i korupcija	Ubistvo	Nasilje u porodici	Seksualno nasilje
Manje od 3 meseca	8.08%	13.39%	1.23%	0.42%	26.42%	16.17%
3-5 meseci	15.77%	16.93%	4.53%	10.46%	24.80%	26.38%
6-12 meseci	41.15%	42.52%	30.04%	32.22%	32.93%	32.34%
12-24 meseca	35.00%	27.17%	64.20%	56.9%	15.85%	25.11%

Ako pomno pogledamo pojedinačne sudove, zaključuje se da je najveći procenat u svim regionima na dnu obe tabele, što samo pokazuje da rešavanje skoro svih od četiri najučestalija vida građanskih predmeta traje od 12 do 24 meseca, iako je u regionima kao što su Prizren, Đakovica i Mitrovica, takođe zabeležen veliki procenat odgovora u kategoriji *6-12 meseci*.

Tabela 15. Vreme potrebno za rešavanje građanskog predmeta, po regionu²

	Naknada štete	Brakorazvodna parnica	Imovinska tužba	Spor iz radnog odnosa
Manje od 3 meseca	PR: 3.51% UR: 3.85% GL: 2.33% PZ: 0.00% DJ: 3.33% PE: 0.00% MIT: 0.00%	PR: 3.17% UR: 35.48% GL: 11.63% PZ: 0.00% DJ: 26.67% PE: 2.17% MIT: 16.22%	PR: 0.00% UR: 0.00% GL: 0.00% PZ: 0.00% DJ: 0.00% PE: 0.00% MIT: 0.00%	PR: 0.00% UR: 10.34% GL: 2.38% PZ: 0.00% DJ: 10.00% PE: 2.22% MIT: 0.00%
3-5 meseci	PR: 5.26% UR: 0.00% GL: 16.28% PZ: 14.29% DJ: 10.00% PE: 12.05% MIT: 0.00%	PR: 14.29% UR: 19.35% GL: 18.06% PZ: 18.37% DJ: 46.67% PE: 23.91% MIT: 37.84%	PR: 3.51% UR: 3.45% GL: 2.27% PZ: 4.08% DJ: 10.00% PE: 0.00% MIT: 0.00%	PR: 1.75% UR: 13.79% GL: 21.43% PZ: 16.33% DJ: 26.67% PE: 37.78% MIT: 24.24%
6-12 meseci	PR: 14.04% UR: 7.69% GL: 20.93% PZ: 44.09% DJ: 33.33% PE: 8.33% MIT: 11.54%	PR: 34.92% UR: 41.94% GL: 44.19% PZ: 51.02% DJ: 20.00% PE: 65.22% MIT: 43.24%	PR: 8.77% UR: 3.45% GL: 18.18 PZ: 44.09% DJ: 6.67% PE: 24.44% MIT: 12.00%	PR: 21.05% UR: 27.59% GL: 38.01% PZ: 46.94% DJ: 33.33% PE: 31.11% MIT: 33.33%
12-24 meseca	PR: 77.19% UR: 88.46% GL: 60.47% PZ: 40.82% DJ: 53.33% PE: 79.17% MIT: 88.46%	PR: 47.62% UR: 3.23% GL: 25.58% PZ: 30.61% DJ: 6.67% PE: 8.07% MIT: 2.07%	PR: 87.72% UR: 93.1% GL: 79.55% PZ: 51.02% DJ: 83.33% PE: 75.56% MIT: 88.00%	PR: 77.19% UR: 48.23% GL: 38.01% PZ: 36.73% DJ: 30.00% PE: 28.89% MIT: 42.42%

U kategoriji krivičnih predmeta, od advokata je zatraženo da procene vreme trajanja rešavanja najuobičajenijih vidova predmeta– krađa, nezakonito držanje oružja, organizovani kriminal i korupcija, ubistvo, nasilje u porodici i seksualno nasilje. Slično, ako pogledamo rezultate na nivou celog Kosova, na nivou regiona je većina ispitanika rekla da rešavanje većine gorepomenutih predmeta traje od 6-12 meseci, što još jednom pokazuje da se krivični predmeti mnogo brže obrađuju u odnosu na građanske. Važno je međutim napomenuti darešavanje slučajeva organizovanog kriminala i korupcije kao i ubistva u svim regiona traje najduže od svih.

² PR – Priština; UR: Uroševac; GL: Gnjilane; PZ: Prizren; DJ: Đakovica; PE: Peć; MIT: Mitrovica

Tabela 16. Vreme potrebno za rešavanje krivičnog predmeta, po regionu²

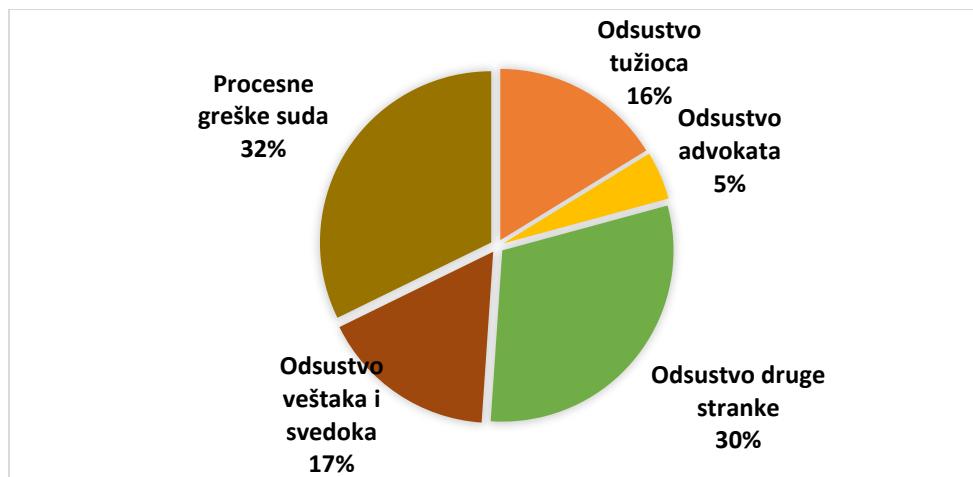
	Krađa	Nezakonito držanje oružja	Organizovani kriminal i korupcija	Ubistvo	Nasilje u porodici	Seksualno nasilje
Manje od 3 meseca	PR: 3.77% UR: 6.25% GL: 18.06% PZ: 2.02% DJ: 13.33% PE: 16.00% MIT: 0.00%	PR: 2.00% UR: 12.09% GL: 34.88% PZ: 2.02% DJ: 20.00% PE: 25.00% MIT: 3.57%	PR: 0.00% UR: 0.00% GL: 4.88% PZ: 2.02% DJ: 0.00% PE: 0.00% MIT: 0.00%	PR: 0.00% UR: 0.00% GL: 0.00% PZ: 0.00% DJ: 0.00% PE: 0.00% MIT: 3.85%	PR: 19.15% UR: 22.58% GL: 26.83% PZ: 10.64% DJ: 50.00% PE: 45.00% MIT: 30.00%	PR: 4.55% UR: 16.67% GL: 19.51% PZ: 12.77% DJ: 33.33% PE: 33.33% MIT: 4.00%
3-5 meseci	PR: 5.66% UR: 15.62% GL: 25.58% PZ: 18.75% DJ: 20.00% PE: 24.00% MIT: 3.45%	PR: 12.00% UR: 3.23% GL: 20.93% PZ: 18.75% DJ: 40.00% PE: 16.67% MIT: 17.14%	PR: 6.25% UR: 0.00% GL: 7.32% PZ: 6.25% DJ: 0.00% PE: 9.09% MIT: 0.00%	PR: 6.67% UR: 9.68% GL: 11.09% PZ: 14.58% DJ: 10.71% PE: 5.26% MIT: 11.54%	PR: 8.51% UR: 25.81% GL: 41.46% PZ: 21.28% DJ: 36.67% PE: 20.00% MIT: 23.33%	PR: 13.64% UR: 20.00% GL: 36.59% PZ: 23.04% DJ: 46.67% PE: 16.67% MIT: 28.00%
6-12 meseci	PR: 30.19% UR: 46.88% GL: 32.56% PZ: 62.05% DJ: 46.47% PE: 36.00% MIT: 31.03%	PR: 32.00% UR: 41.94% GL: 34.88% PZ: 66.67% DJ: 40.00% PE: 45.83% MIT: 32.14%	PR: 8.33% UR: 38.71% GL: 29.27% PZ: 50.00% DJ: 22.33% PE: 40.91% MIT: 21.74%	PR: 11.11% UR: 29.03% GL: 28.57% PZ: 60.42% DJ: 17.86% PE: 31.58% MIT: 42.31%	PR: 31.91% UR: 35.48% GL: 24.39% PZ: 59.57% DJ: 10.00% PE: 35.00% MIT: 23.33%	PR: 20.45% UR: 36.67% GL: 29.27% PZ: 57.45% DJ: 20.00% PE: 33.33% MIT: 20.00%
12-24 meseca	PR: 60.38% UR: 31.25% GL: 23.26% PZ: 16.67% DJ: 20.00% PE: 24.00% MIT: 65.52%	PR: 54.00% UR: 41.94% GL: 9.03% PZ: 12.05% DJ: 0.00% PE: 12.04% MIT: 57.14%	PR: 25.42% UR: 61.29% GL: 58.54% PZ: 41.67% DJ: 76.67% PE: 50.00% MIT: 78.26%	PR: 82.22% UR: 61.29% GL: 59.52% PZ: 25.00% DJ: 71.43% PE: 63.16% MIT: 42.31%	PR: 40.43% UR: 16.13% GL: 7.32% PZ: 8.51% DJ: 3.33% PE: 0.00% MIT: 23.33%	PR: 61.36% UR: 26.67% GL: 14.63% PZ: 6.38% DJ: 0.00% PE: 16.67% MIT: 48.00%

5.2 RASPRAVE

Odlaganje rasprava predstavlja još jedan faktor koji doprinosi dugom rešavanju predmeta. Ova studija sagledava razloge u osnovi odlaganja rasprava i još jednom ih koristi kao sredstvo da se izmeri efikasnost sudova. U sklopu ankete je ispitanimadata lista potencijalnih razloga zbog kojih se rasprave odlažu a zaključuje seda je najčešći razlog *odsustvo druge stranke* koji procentualno dostiže 30%, i procesne greške

suda koje je odabralo dodatnih 32% ispitanika. Razlog koji je odabrao najmanji broj ispitanika jeste *odsustvo advokata*, ali je razlog za to možda upravo premsa da ispitanici svoje odsustvo ne smatraju razlogom za odlaganje rasprava niti priznaju da su upravo oni bili ti koji su odsustvovali sa zakazanih rasprava.

Grafikon 5. Razlozi za odlaganje rasprava

Na regionalnom nivou, po svemu sudeći najučestaliji uzrok za odlaganje rasprava jeste *odsustvo druge stranke* i *procesne greške suda*. Region Đakovice međutim predstavlja izuzetak premda je u njemu skoro 50% ispitanika označilo prethodno kao glavni razlog a ostale opcije u pozamašnom procentu. Što se tiče *odsustva advokata* kao jedan od razloga za odlaganje rasprava, advokati iz prištinskog regiona, skoro 7% istih priznaje da su ponekada krivi i oni sami.

Tabela 17. Razlozi za odlaganje rasprava

Razlog	Odsustvo tužioca	Odsustvo advokata	Odsustvo druge stranke	Odsustvo veštaka i svedoka	Procesne greške suda
Region					
Priština	16.79%	7.3%	23.36%	16.79%	35.77%
Uroševac	23.21%	3.57%	26.79%	16.07%	30.36%
Gnjilane	12.73%	5.45%	36.36%	18.18%	27.27%
Prizren	1.89%	1.89%	37.74%	28.3%	30.19%
Đakovica	17.07%	2.44%	48.78 %	14.63%	17.07%
Peć	23.38%	5.19%	20.78%	11.69%	38.96%
Mitrovica	13.95%	00.00%	39.53%	11.63%	34.88%

Od učesnika je takođe zatraženo da rangiraju gorenavedene razloge od najviše do najmanje važnih, koji su prikazani u tabeli koja sledi u nastavku. *Proceduralne greške* uđa najčešće su odabirane kao razlog za odlaganje rasprava, sa 35.14%, za kojima sledi *odsustvo veštaka i svedoka* kao drugi najvažniji razlog, sa 30.86%. Treći najvažniji razlog koji je identifikovan bilo je *odsustvo druge stranke* 26.7%, dok su *odsustvo tužioca* i *odsustvo advokata* označeni kao četvrti i peti najvažniji razlog, sa 29.26% odnosno 59.01%.

Tabela 18. Najučestaliji razlozi za odlaganje rasprava

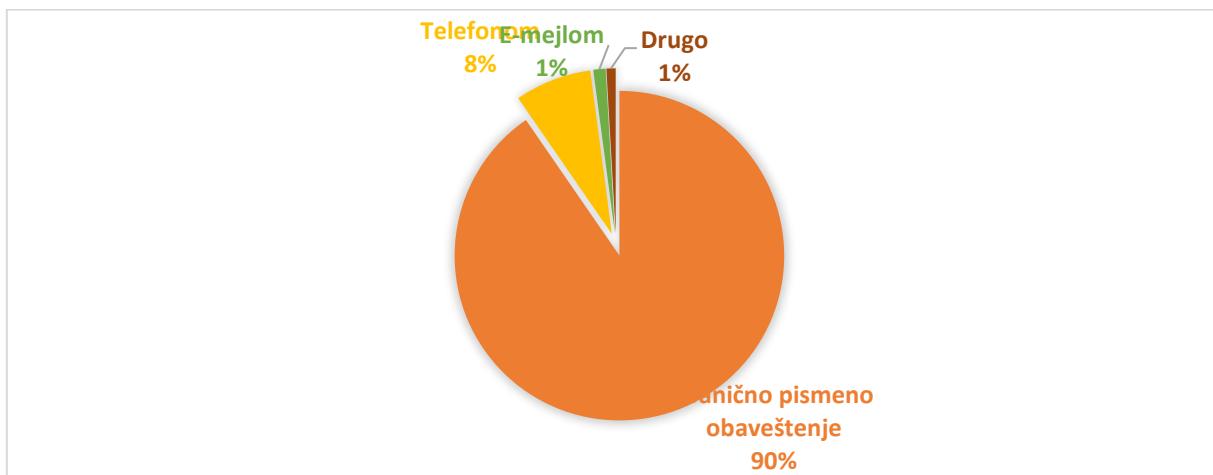
	Odsustvo tužioca	Odsustvo advokata	Odsustvo druge stranke	Odsustvo veštaka i svedoka	Procesne greške suda
Najvažniji	17.55%	3.73%	31.94%	20.37%	35.14%
Drugi najvažniji	19.68%	5.59%	27.75%	30.86%	18.38%
Treći najvažniji	18.62%	10.56%	26.7%	20.37%	27.57%
Četvrti najvažniji	29.26%	21.12%	9.95%	19.75%	7.57%
Peti najvažniji	14.89%	59.01%	3.66%	8.64%	11.35%

Dodatan aspekt efikasnosti kada govorimo o rešavanju predmeta jesu postojeće pravne i proceduralne prepreke. Ova studija identificuje pravne i proceduralne promene koje su advokati predložili na osnovu svog znanja i iskustva, otvorenim pitanjima na koje smo dobili širok raspon različitih odgovora i mišljenja. Konkretno, 44 ispitanika identifikovalo je da je odsustvo sudija problem za brzo rešavanje predmeta dok se 24 žalilo na neefikasnost u rešavanju predmeta. 16 advokata iznelo je da je potrebno više zaposlenih sudija zajedno sa sudijama, osmoro je zatražilo više tužilaca a petoro je zatražilo veći profesionalizam i posvećenost članova osoblja prema radu. 10 učesnika ankete bilo je mišljenja da redovnije i strožije upućivanje na zakone pri rešavanju predmeta može da dovede do bržeg rešavanja istih, dok je 6 advokata dalo prednost uređivanju redosleda i prioriteta predmeta. 7 ispitanika bi se radovalo utvrđivanju striknijih rokova za zaključivanje predmeta dok jenih 6 tražilo veću odgovornost iz suda. Ispitanici su takođe govorili o promenama na različitim nivoima—dok su neki advokati hteli promenu u građanskom postupku, 4 je iznelo ideju da promene treba da nastupe u sudskom osoblju a 3 je predložilo radikalnu reformu celokupnog pravosudnog sistema.

Velika većina advokata se obaveštava o održavanju rasprave putem zvaničnih pismenih obaveštenja, dok se manjina njih 7.51%, 1.2%, i 0.9% obaveštava telefonom, e-mejlom ili drugim sredstvima.

Blagovremeno obaveštenje o zakazanoj raspravi jedan je od preduslova da rasprave budu sprovedene bez odlaganja. Naši nalazi pokazuju da se velika većina (90%) advokata obaveštava o raspravama putem zvaničnih pismenih obaveštenja, dok se druga sredstva kao što su telefon i e-mejl koriste u vrlo malom stepenu.

Grafikon 6. Način obaveštavanja o raspravama

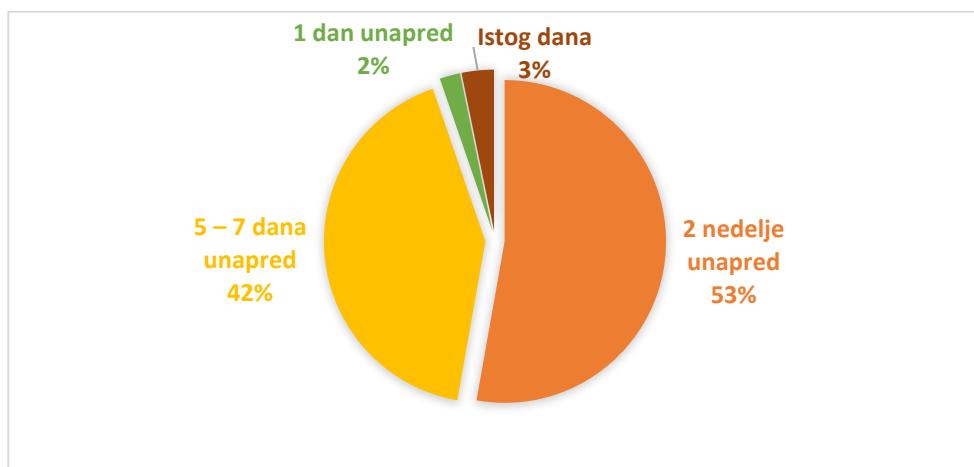
Slično, kada govorimo o regionima, glavna metoda koju sudovi koriste da obavestite advokate o raspravama jesu *zvanična pismena obaveštenja*. Emejl je najmanje korišćeno sredstvo komunikacije, zapravo u 5 od 7 regiona, advokati tvrde da nikada ne dobijaju obaveštenja e-mejlom.

Tabela 19. Sredstva za pružanje obaveštenja o raspravama, po regionu

Sredstva obaveštenja	Zvanično pismeno obaveštenje	Telefon	E-mejl	Drugo
Region				
Priština	96.00%	4.00%	0.00%	0.00%
Uroševac	90.91%	6.06%	0.00%	1.00%
Gnjilane	86.96%	10.87%	2.17%	0.00%
Prizren	97.96%	2.04%	0.00%	0.00%
Đakovica	87.01%	3.23%	9.68%	0.00%
Peć	96.00%	4.00%	0.00%	0.00%
Mitrovica	100%	0.00%	0.00%	0.00%

Dobijanje obaveštenja, bez obzira na korišćena sredstva, zapravo je od presudne važnosti i njihov blagovremeni prijem veoma je važan. Rezultati naše studije pokazuju da advokati dobijaju obaveštenje poprilično blagovremeno, uz to da većina ispitanika (53%) iznosi da su obavešteni o održavanju rasprava dve nedelje unapred, za kojima sledi 42% onih koji tvrde da se obaveštavaju 5-7 dana unapred. Manji broj učesnika iznosi da se obaveštavaju jedan dan unapred ili na isti dan kada se održava rasprava, sa 2% odnosno 3%. Ovo sugerise da obaveštavanje advokata i nije toliko velika prepreka po efikasnost sudske rasprave uopšteno.

Grafikon 7. Obaveštenja o raspravama

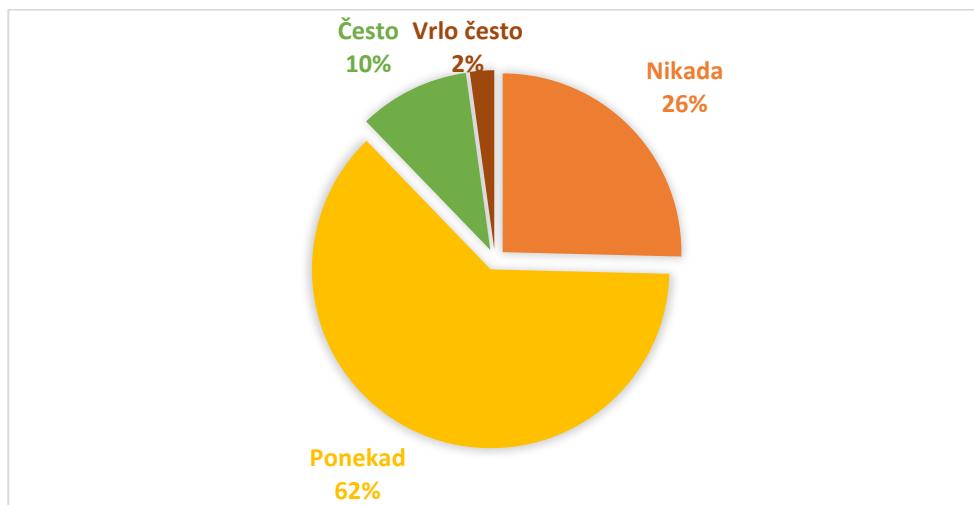
Na regionalnoj osnovi, obaveštenja se dobijaju blagovremeno; većina advokata kaže da dobijaju obaveštenja bilo dve nedelje *unapred* (u većini regiona) ili *5-7 dana unapred*.

Tabela 20. Obaveštenja o raspravi, po regionu

Obaveštenje o raspravi	Dve nedelje unapred	5-7 dana unapred	Jedan dan unapred	Istog dana
Region				
Priština	52.75%	32.97%	6.59%	7.69%
Uroševac	64.52%	35.48%	0	0
Gnjilane	52.17%	41.03%	0	6.52%
Prizren	30.00%	70.00%	0	0
Đakovica	41.94%	58.06%	9.68%	0
Peć	63.46%	32.96%	1.92%	1.92%
Mitrovica	67.5%	32.05%	0	0

Iako je većina advokata zadovoljna time što dobijaju obaveštenja blagovremeno, postoje neki slučajevi u kojima je potrebno odlaganje rasprave. U ovim slučajevima, 62% advokata tvrdi da sudeći odbacuju ovaj zahtev.

Grafikon 8. Zahtevi advokata za odlaganje rasprave, odbijeni od strane sudije

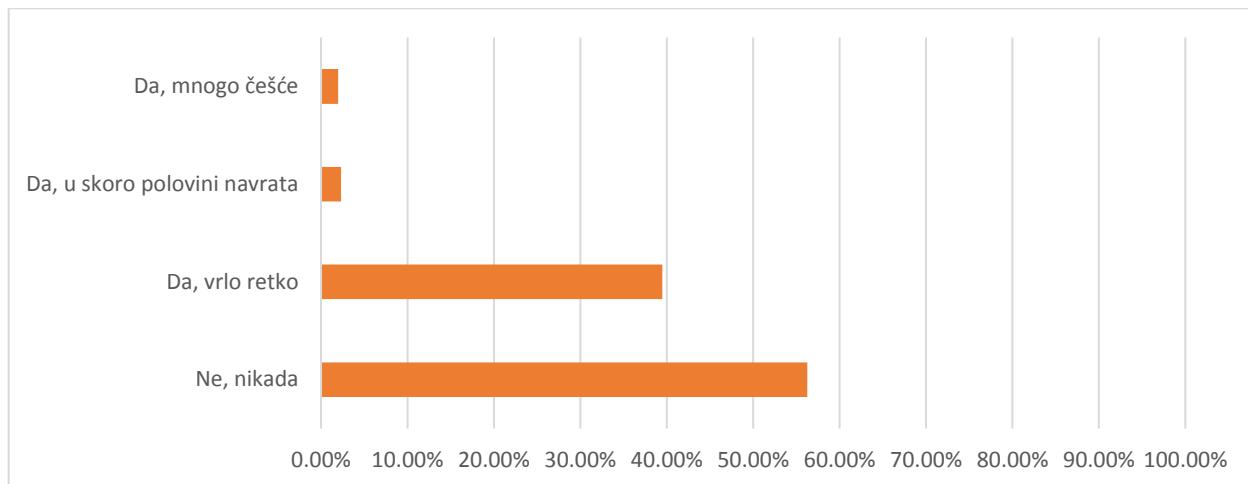
Na regionalnom nivou, većina sudija po svemu sudeći odbija zahtev za odlaganje rasprave u većini slučajeva, sa izuzetkom Peći, gde 52% advokata iznosi da sudije nikada ne odbijaju njihov zahtev za odlaganje rasprave. Ovo pitanje zahteva dalju pažnju, kako bi se preispitali razlozi zbog kojih advokati zahtevaju odlaganje rasprave i način na koji isto utiče na efikasnost sudova uopšteno.

Tabela 21. Zahtevi advokata za odlaganje rasprave, odbijeni od strane sudije, po regionu

Skala	Nikada	Ponekad	Često	Vrlo često
Region				
Priština	9.21%	68.42%	18.42%	3.95%
Uroševac	38.71%	54.84%	6.45%	0
Gnjilane	18.18%	68.18%	9.09%	4.55%
Prizren	22.45%	75.51%	2.04%	0
Đakovica	16.13%	54.84%	22.58%	6.45%
Peć	55.01%	40.82%	4.08%	0
Mitrovica	28.21%	66.67%	5.13%	0

Neopravdano odsustvo advokata sa zakazane rasprave smatra se da je u suprotnosti sa Kodeksom Etike i Uredbom o Disciplinskoj Komisiji. Sud može preduzeti disciplinske mere protiv advokata koji se ne pojavi na raspravi, na osnovu Zakonika o Krivičnom Postupku ili Zakona o Parničnom Postupku. Međutim, rasprava se može održati bez advokata (ukoliko odsustvo advokata ne remeti proces i u ovom slučaju, advokat ne mora da izlazi pred disciplinsku komisiju). U ovom delu je naš cilj bio da istražimo koliko često se advokati novčano kažnjavaju od strane sudija i ono što iznenađuje, većina (56%) njih tvrdi da protiv njih nikada nisu preduzete disciplinske mere, za čim sledi veliki procenat ispitanih (39%) koji tvrde da se isto dešava vrlo retko. U rezimeu, možemo sugerisati da nekažnjavanje neodgovornih advokata može pružiti svoj doprinos neefikasnosti u radu sudova uopšteno.

Grafikon 9. Advokati koji su novčano kažnjeni od strane sudija zbog nepojavljivanja na raspravi

Kada se ovaj visok procenat advokata podeli po regionu, nalazi se ne razlikuju u velikoj meri od zbirnih rezultata za sve osnovne sudove. Zbog toga, u 5 od 7 regiona advokati tvrde da se nikada ili vrlo retko novčano kažnjavaju, dok je najupečatljiviji slučaj region Peć sa skoro 85% ispitanika koji su izneli da se nikada ne kažnjavaju novčano zbog nepojavljivanja na raspravi. U regionu Prizrena i Mitrovice 57% odnosno 56% ispitanika iznosi da se novčano kažnjavaju, premda vrlo retko.

Tabela 22. Advokati koji su novčano kažnjeni od strane sudija zbog nepojavljivanja na raspravi

Skala	Ne, nikada	Da, vrlo retko	Da, u skoro polovini navrata	Da, mnogo češće
Region				
Priština	46.97%	42.42%	4.55%	6.06%
Uroševac	60.00%	36.67%	3.33%	0
Gnjilane	70.45%	29.55%	0	0
Prizren	40.82%	57.14%	0	2.04%
Đakovica	56.67%	40.00%	3.33%	0
Peć	84.78%	13.04%	0	2.17%
Mitrovica	38.46%	56.41%	5.13%	0

Što se tiče učestalosti odlaganja zakazanih rasprava, od advokata je takođe zatraženo da procene svoje iskustvo na osnovu pet kategorija učestalosti u rasponu od manje od 10% do 76-100%. Procenat od 39.81% uzorka izneo je da se 11-25% zakazanih rasprava odlaže, dok je mala manjina od 0.96% iznela da se ovo dešava u 76-100% predmeta. Štaviše, velika većina (90%) ispitanika iznela je da bi voleli da imaju standardni raspored rasprava u svakom slučaju.

Tabela 23. Učestalost odlaganja zakazanih rasprava

Manje od 10% rasprava	11-25% rasprava	26-50% rasprava	51-75% rasprava	76-100% rasprava
22.61%	39.81%	28.34%	8.28%	0.96%

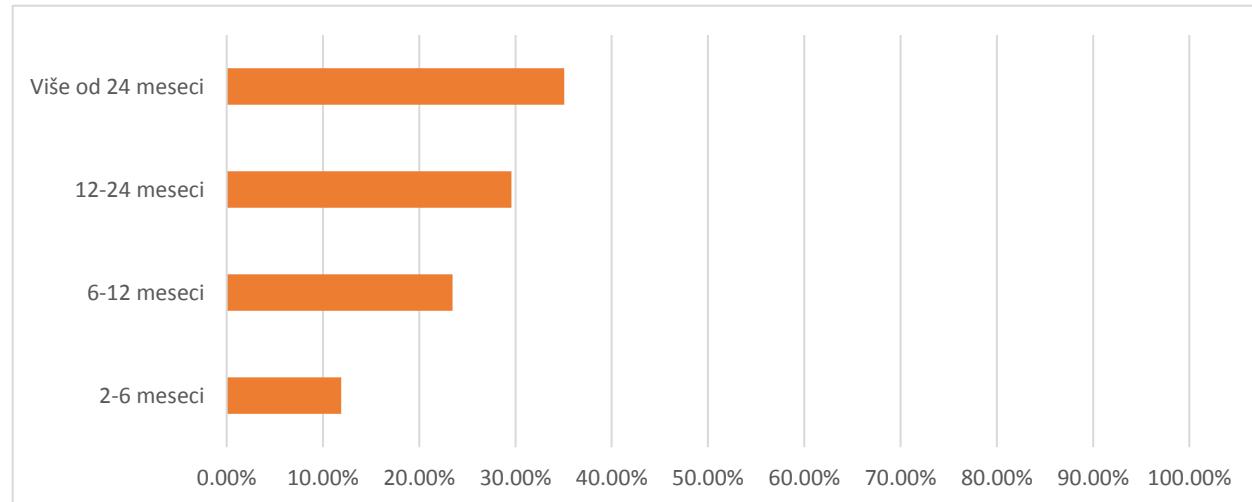
Procentualni deo na nivou regiona najviši je u prve tri kategorije, *manje od 10%, 11-25%, i 26-50%*. U četiri regiona, naime Uroševac, Prizren, Peć i Mitrovica poprilično veliki procenat advokata tvrdi da *semanje od 10%* zakazanih rasprava odlaže. Ovi nalazi sugerisu da rasprave u velikom stepenu nisu prepreka po efikasnost sudova.

Tabela 24. Procenat odloženih zakazanih rasprava, po regionu

Učestalost	Manje od 10%	11-25%	26-50%	51-75%	76-100%
Region					
Priština	13.33%	30.67%	34.67%	18.67%	2.67%
Uroševac	25.81%	38.71%	35.48%	0	0
Gnjilane	15.56%	46.67%	33.33%	4.44%	0
Prizren	34.69%	40.82%	18.37%	6.12%	0
Đakovica	19.35%	38.71%	32.26%	9.68%	0
Peć	28.26%	45.65%	21.74%	2.17%	2.17%
Mitrovica	27.03%	43.24%	21.26%	8.11%	0

U nastavku sledi procentualni deo vremena potrebnog za održavanje prve rasprave nakon pokretanja predmeta. Većina učesnika (35.05%) iznosi da može proći više od 24 meseca da se zakaže prvo ročište, dok je najmanje odabrana opcija (11.9%) od 2-6 meseci.

Grafikon 10. Prosečno vreme potrebno sudu da zakaže prvo ročište od dana podnošenja zahteva

Zakazivanje prvog ročišta od dana podnošenja predmeta traje poprilično puno vremena, u skoro svim osnovnim sudovima, često više od 24 meseca. Dok se u Osnovnim Sudovima u Gnjilanu, Prizrenu, Peć i Đakovici većina advokata opredelila za opcije od 6-12 meseci i 24 meseca kao najduži vremenski period, u druga tri osnovna suda u Prištini, Uroševcu i Mitrovici, velika većina je iznela da je potrebno više od 24 meseca da se zakaže prva rasprava od dana podnošenja zahteva.

Tabela 25. Prosečno vreme potrebno sudu da zakaže prvo ročište od dana podnošenja zahteva

Prosečno vreme	2-6 meseci	6-12 meseci	12-24 meseca	Više od 24 meseca
Region				
Priština	8.33%	15.28%	16.67%	59.72%
Uroševac	0	6.67%	33.33%	60.00%
Gnjilane	16.67%	30.95%	35.71%	16.67%
Prizren	6.12%	59.18%	22.45%	12.24%
Đakovica	26.67%	20.00%	43.33%	10.00%
Peć	22.45%	22.45%	48.98%	6.12%
Mitrovica	5.13%	2.56%	17.95%	74.36%

Nalazi pokazuju da je broj potrebnih ročišta održanih do rešavanja predmeta uopšteno veliki i razlikuje se za krivične i građanske predmete. Kada govorimo o građanskim predmetima, 43% procenata ispitanika iznelo je da je potrebno 3-5 rasprava, za kojima sledi još 23% onih koji su izneli da je potrebno održati u proseku 7-9 raspravaza donošenje pravosnažne presude. Sa druge strane, procenat odgovora u smislu broja rasprava koje treba održati sve dok se ne doneše pravosnažna presuda u jednom krivičnom predmetu skoro iznosi čak 36% onih koji iznose da je potrebno 3-5 raspravai dodatnih 32% onih koji tvrde da je potrebno održati 5-7 rasprava. Ovi rezultati sugerisu da, krivični predmeti iziskuju održavanje više rasprava nego što je to slučaj sa građanskim predmetima, sve do donošenja pravosnažne presude.

Tabela 26. Prosečan broj rasprava održanih do rešavanja jednog građanskog i krivičnog predmeta

	1-3 rasprave	3-5 rasprava	5-7 rasprava	7-9 rasprava	Više od 9 rasprava
Građanski predmeti	11.52%	43.03%	23.03%	10.91%	11.52%
Krivični predmeti	9.72%	36.46%	31.60%	10.42%	11.81%

Rezultati svakog osnovnog suda pojedinačno slični su rezultatima na nivou Kosova. Prosečan broj rasprava potrebnih za rešavanje kako građanskih tako i krivičnih predmeta iznosi od 3-5 raspravai 5-7 rasprava. Međutim, u nekim regionima kao što su Priština, Prizren i Đakovica, potrebno je 7-9 rasprava ili čak više od 9 raspravada se u krivičnim predmetima doneše pravosnažna presuda. Sa druge strane u

regionu Gnjilana, 22% advokata iznosi da je potrebno samo 1-3 rasprave da se u građanskim i krivičnim predmetima doneše pravosnažna presuda.

Tabela 27. Prosečan broj rasprava održanih do rešavanja građanskog i krivičnog predmeta

Ponavljanja	Vid predmeta	1-3 rasprave	3-5 rasprava	5-7 rasprava	7-9 rasprava	Više od 9 rasprava
Region						
Priština	Građanski	14.29%	27.38%	22.62%	16.67%	19.05%
	Krivični	10.29%	27.94	26.47%	10.29%	25.00%
Uroševac	Građanski	12.09%	51.61%	32.26%	3.23%	0.00%
	Krivični	13.33%	40.00%	40.00%	6.67%	0.00%
Gnjilane	Građanski	22.22%	44.44%	20.00%	4.44%	8.89%
	Krivični	22.22%	53.33%	17.78%	6.67%	0.00%
Prizren	Građanski	2.04%	20.41%	44.09%	20.41%	12.24%
	Krivični	0.00%	16.67%	37.05%	22.92%	22.92%
Đakovica	Građanski	6.45%	51.61%	6.45%	19.35%	16.13%
	Krivični	3.33%	56.67%	30.00%	10.00%	0.00%
Peć	Građanski	10.00%	54.00%	16.00%	6.00%	14.00%
	Krivični	12.09%	51.61%	22.58%	3.23%	9.68%
Mitrovica	Građanski	10.00%	75.00%	15.00%	0.00%	0.00%
	Krivični	5.56%	25.00%	52.78%	8.33%	8.33%

5.3 PRENOS PREDMETA NA SUDOVE VIŠE INSTANCE I NAZAD

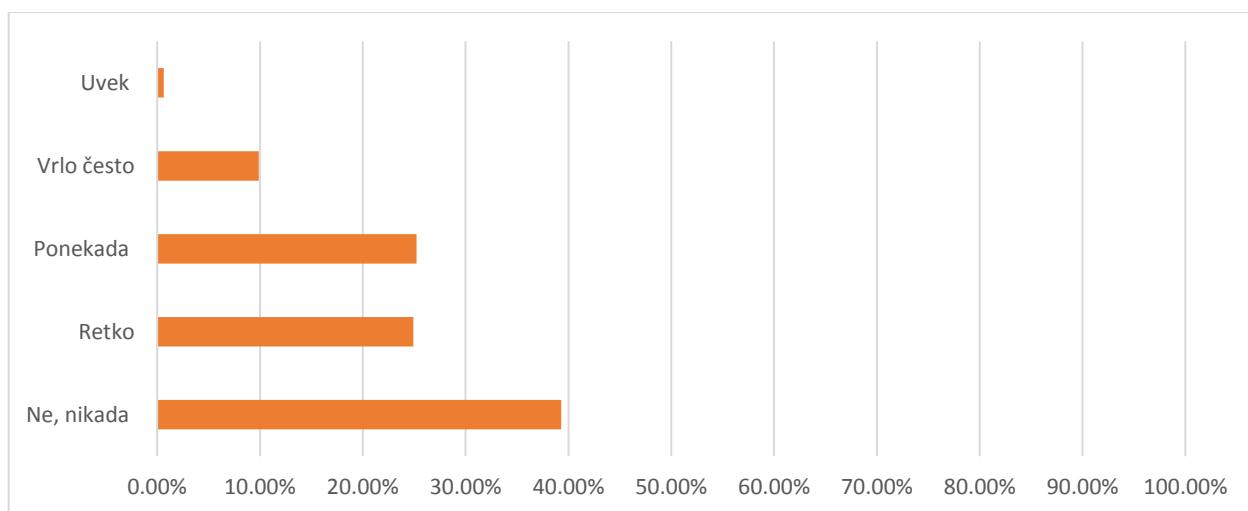
Glavni nalaz koji je proizašao iz studije sprovedene sa korisnicima suda novembra 2017. godine jeste činjenica da se značajan broj krivičnih predmeta prenosi nazad na osnovne sude od strane Apelacionog suda, iz razloga kao što su: (1) značajne povrede odredbi krivičnog postupka ili (2) pogrešno ili nepotpuno utvrđivanje činjenične situacije³. Slično, građanski predmeti prenose se na osnovne sude, usled: (1) povrede odredbi parničnog postupka; a) pogrešnog utvrđivanja ili delimičnog utvrđivanja činjeničnog stanja; c) pogrešne primene materijalnog prava.⁴ Vraćeni predmeti samo uvećavaju celokupnu

³ Zakonik o krivičnom postupku br. 04/L-123

⁴ Službeni list ZAKON br. 03/L-006 o parničnom postupku. Član 181 "Razlozi za pobijanje presude".

(ne)efikasnost sudova. Razlog koji je pominjan često u diskusijama u fokus grupi jeste da sudije namerno prave proceduralne greške, kako bi doble ove predmete nazad of Apelacionog suda. Međutim, u ovoj studiji, većina ispitanika odgovorila je sa "ne, nikada" i "retko", 25% odgovorili su sa "ponekad" a 10% sa "vrlo često". U skladu sa razlozima za vraćanje predmeta, naša anketa se sastojala od konkretnih pitanja koja su imala za cilj da procene gde stoje. Shodno tome, kada su advokati zamoljeni da procene koliko često sudije namerno prave greške bi se predmeti vratili nazad, poprilično veliki procenat istih (39%) izneo je da se tonikadane dešava. Međutim, važno je napomenuti da je procenat onih koji su se opredelili za opciju *ponekad* u svom odgovoru drugi najveći (25%), ostavljajući time prostor za različita tumačenja.

Grafikon II. Da li smatrate da sudije namerno prave procesne greške kada odlučuju o osnovanosti predmeta, kako bi Apelacioni sud vratio nazad dati predmet na ponovno suđenje

Situacija se razlikuje kada pogledamo pojedinačne osnovne sudove u vezi sa namernim greškama sudija sa ciljem da se njihovi predmeti vrate u istim sudovima. Ono što iznenađuje, najveći procenat advokata u 6 od 7 regiona opredelio se za prve dve opcije; *ne nikada* ili *retko*, dok je u regionu Prištine 41% ispitanika odabrao opciju *ponekad*.

Tabela 28. Da li smatrate da sudije namerno prave procesne greške kada odlučuju o osnovanosti predmeta, kako bi Apelacioni sud vratio nazad dati predmet na ponovno suđenje

Učestalost	Ne, nikada	Retko	Ponekada	Vrlo često	Uvek
Region					
Priština	15.07%	19.18%	41.01%	21.92%	2.74%
Uroševac	35.48%	19.35%	32.26%	12.09%	0
Gnjilane	41.86%	16.28%	32.56%	9.03%	0
Prizren	36.73%	53.06%	8.16%	2.04%	0
Đakovica	51.61%	25.81%	19.35%	3.23%	0
Peć	57.45%	17.02%	23.04%	2.13%	0

Mitrovica	56.41%	23.08%	10.26%	10.26%	0
-----------	--------	--------	--------	--------	---

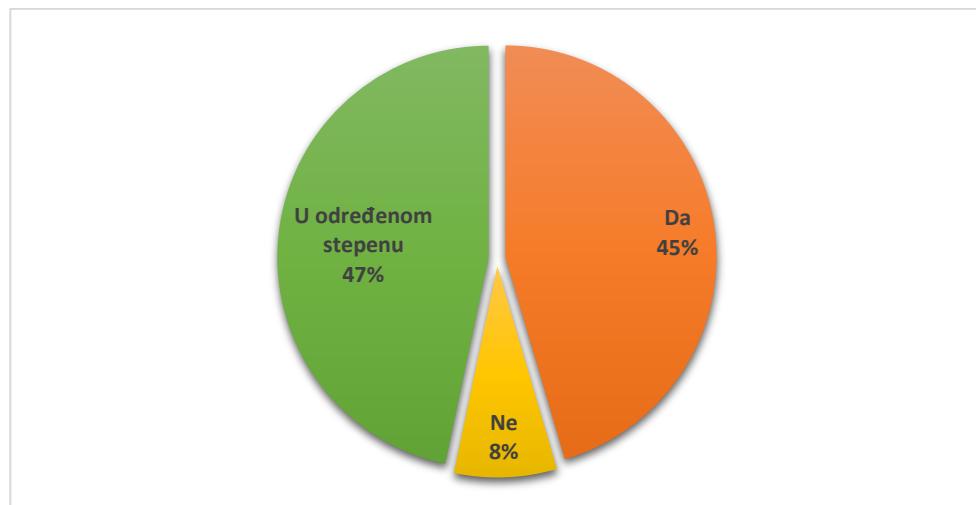
Od predmeta koji su vraćeni, 38.17% advokata u uzorku veruje da se u određenom stepenu procesuiraju brže, 34.07% je odgovorilo sa Ne a 27.76% iznelo je da se procesuiraju brže.

Tabela 29. Sudske presude se obrađuju brže kada su vraćene od strane Apelacionog suda na ponovno suđenje

Da	Ne	U određenom stepenu
27.76%	34.07%	38.17%

Kada Apelacioni sud vrati predmet nazad osnovnom суду, obično pruža i svoje predloge osnovnom суду o tome kako bi trebalo da se pozabavi istim. Opšte je mišljenje advokata da osnovni sudovi uzimaju u obzir predloge koji su im dati u predmetima koji su im vraćeni nazad, zapravo odgovori su podeljeni skoro podjednako između opcija u određenom stepenu (46.71%) I da (45.45%). Samo mali broj ispitanika, odnosno 7.84% odgovorio je odrično na ovo pitanje.

Grafikon 12. Osnovni sudovi uzimaju u obzir predloge Apelacionog suda nakon vraćanja predmeta

Ovo pitanje smo raščlanili na nivou regiona, kako bismo videli da li se celokupan osećaj na nivou zemlje razlikuje za različite osnovne sudove, shodno njihovim konkretnim izazovima. Zaista, nalazi pokazuju da se u proseku pojavljuje slična situacija. Advokati potvrđuju da osnovni sud uzima u obzir predloge Apelacionog suda, nakon vraćanja predmeta u većini slučajeva.

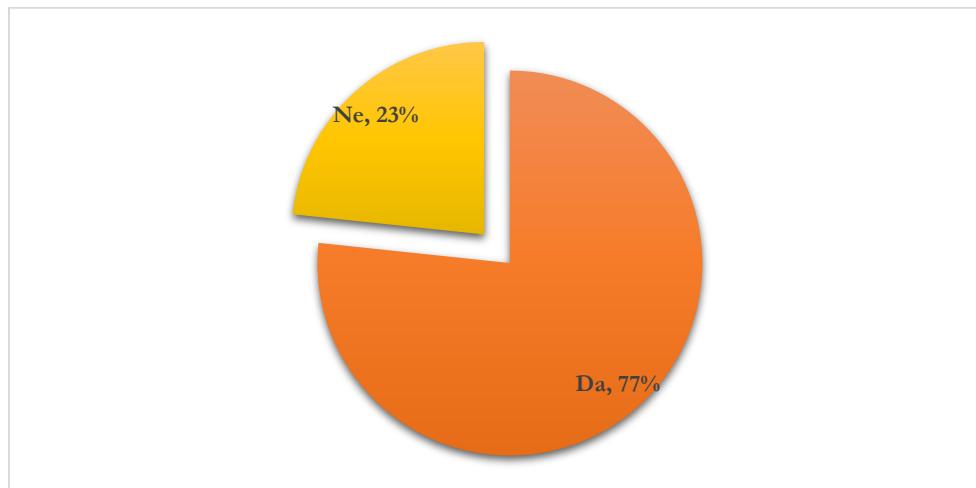
Tabela 30. Osnovni sudovi uzimaju u obzir predloge Apelacionog suda nakon vraćanja predmeta

Odgovor	Da	Ne	U određenom stepenu
Region			
Priština	25.00%	7.89%	67.11%
Uroševac	36.67%	10.00%	53.33%

Gnjilane	52.27%	4.55%	43.18%
Prizren	36.73%	14.29%	48.98%
Đakovica	65.62%	3.12%	31.25%
Peć	57.14%	2.04%	40.82%
Mitrovica	64.01%	12.82%	23.08%

Može se desiti da Apelacioni sud vrati predmete osnovnom суду у више од два navrata. Значајан број advokata (77%) потврђује да је исто slučaj. Све ово sugerише да се исти предмети шалju napred i nazad, mnogi drugi предмети možda su na čekanju i samim tim doprinose neefikasnosti sudova.

Grafikon 13. Predmetu kojima je Apelacioni sud vratio predmet u više od dva navrata

Slično, на ниву региона, велика већина испитаника износи да се предмети враћају у више од два navrata od стране Apelacionog суда у надлеžном основном суду. Надупечатљивији проценат се по свему судећи појављује у урошевачком региону где је 96% advokata označило opciju da.

Tabela 31. Vraćeni predmeti od strane Apelacionog суда у више од два пута navrata

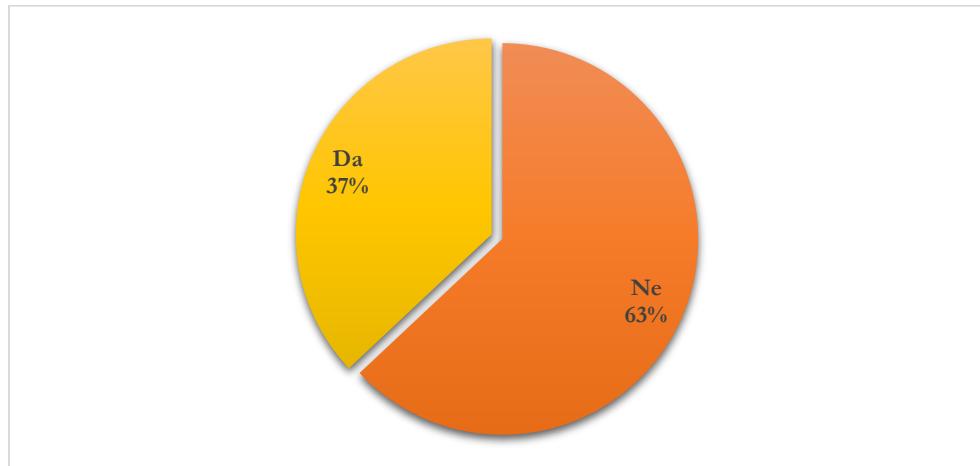
Odgovor	Da	Ne
Region		
Priština	77.27%	22.73%
Uroševac	96.43%	3.57%
Gnjilane	67.44%	32.56%
Prizren	83.67%	16.33%
Đakovica	67.74%	32.26%
Peć	84.44%	15.56%
Mitrovica	60.53%	39.47%

Što se tiče glavnih razloga što se presude suda vraćaju osnovnim sudovima od strane Apelacionog suda na ponovno razmatranje, učesnici su izneliraznolike i oprečne opcije. Međutim, 178 advokata identifikovalo je proceduralne greške sudija i pogrešnu primenu materijalnog prava, kao glavni razlog za ponovno preispitivanje sudske presude pri osnovnim sudovima. Ukupno 28 advokata direktno je identifikovalo neprofesionalne presude koje su donete a da nisu u potpunosti uzele u obzir zakon, dok je njih sedam ukazalo na nedostatak pravde ili neupućivanje na zakone, deset je podvuklo nedovoljnu pripremu dokaza, četvoro je govorilo o nedostatku koordinacije a troje o nepotpunoj dokumentaciji. Manji broj advokata pomenuo je žalbe stranaka, određeni broj komplikovanih predmeta, korupciju, spoljne intervencije i veliki broj predmeta koji dovode do preispitivanja sudske presude. Ukupno, šest advokata iznelo da Apelacioni Sud nema nikakve solidne razloge da opet pošalje nazad presude u prvom stepenu.

5.4 ODNOŠI NA RELACIJI ADVOKAT - SUDIJA

Pošto su kako sudije tako i tužioци zaposleni države i predstavljaju njene interese, sudije po svemu sudeći imaju tendenciju da prema njima i advokatima postupaju drukčije. Nalazi proizašli iz ove studije pokazuju da velika većina ispitanika (62%) tvrdi da prevashodna većina advokata veruje da se prema njima ne postupa podjednako.

Grafikon 14. Advokatii tužiocci se tretiraju podjednako od strane sudija

Na nivou regiona, nalazi pokazuju da se situacija razlikuje štaviše to je slučaj u dva regiona. U regionu Prizrena i Đakovice, advokati iznose da se prema njima postupa jednako kao i prema tužiocima. U 5 preostalih regiona, nalazi naginju ka tome da oslikaju istu situaciju poput rezultata na nacionalnom nivou.

Tabela 32. Advokati i tužiocci se tretiraju podjednako od strane sudija

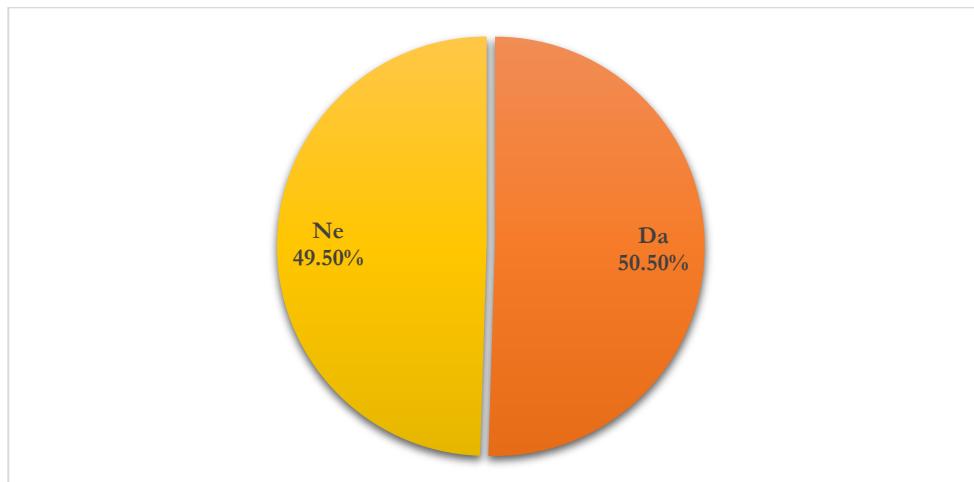
Odgovor	Da	Ne
Region		
Priština	17.81%	82.19%
Uroševac	25.81%	74.19%

Gnjilane	27.91%	72.09%
Prizren	74.47%	25.53%
Đakovica	51.61%	48.39%
Peć	47.92%	52.08%
Mitrovica	21.62%	78.38%

Ispitanici koji su izneli da sudije prema njima postupaju drukčije su upitani zašto gaje upravo to verovanje, što je 54 ispitanika objasnilo rečima da smatraju da sudije i tužioci imaju viši i privilegovaniji status u poređenju sa advokatima, pošto oboje predstavljaju zaposlene države i zastupaju njene interese. Ukupno 23 advokata identifikovalo je ovu razliku u funkciji kao razlog za javljanje elementa saradnje između sudija i tužilaca u različitim predmetima dok je dvoje iznelo da sudije smatraju tužioce svojim kolegama, koji u suštini obezbeđuju povlašćeni tretman tužilaca. 15 učesnika je prosto iznelo da se tužioci obično više tolerišu u odnosu na advokate, čak i kada prave procesne ili materijalne greške. Manji broj učesnika identifikovao je druge razloge za preferencijalno postupanje prema tužiocima, kao što su zastarela mišljenja sudija, korupcija, činjenica da tužioci imaju veći pristup dokazima, i da se smatraju verodostojnjim u odnosu na advokate. Pored toga, dva ispitanika su iznela da se neki tužioci plaže određenih sudija ili mogu od njih tražiti usluge.

Što se tiče advokata kojima sudije povlašćuju, mišljenja ispitanika bila su podeljena skoro podjednako sa 50.5% onih koji kažu da jesu i 49.5% onih koji kažu da nisu.

Grafikon 15. Da li ima advokata koje sudije povlašćuju

Advokati iz različitih regiona su podeljeni u dve grupe kada govorimo za ovaj pitanju. Prvu grupu čine Osnovni Sud u Prištini, Uroševcu, Gnjilanu i Mitrovici, gde većina ispitanika iznosi da ih sudije povlašćuju nasuprot drugoj grupi regiona u kojoj se nalaze region Prizrena, Đakovice i Peć i gde nalazi pokazuju da se advokati iz ovih regiona ne povlašćuju od strane sudije.

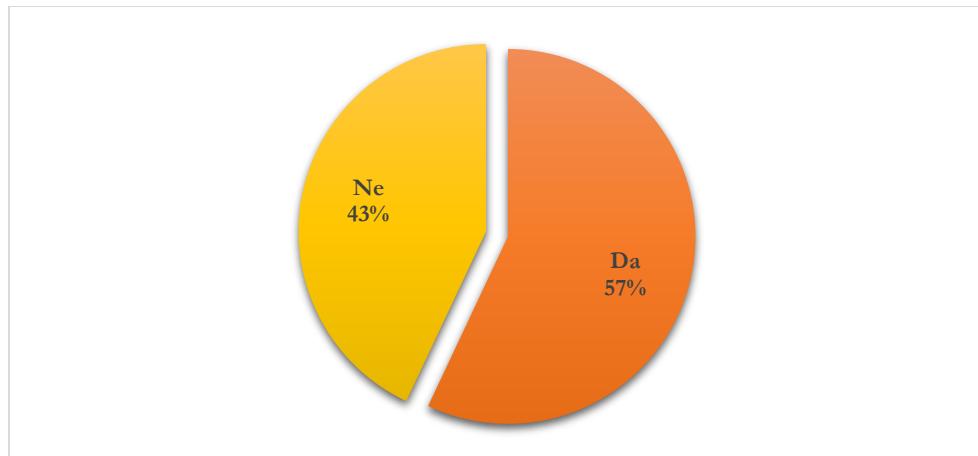
Tabela 33. Da li ima advokata koje sudije povlašćuju

Odgovor	Da	Ne
Region		
Priština	67.14%	32.86%
Uroševac	60.00%	40.00%
Gnjilane	59.52%	40.48%
Prizren	17.39%	82.61%
Đakovica	43.33%	56.67%
Peć	40.00%	60.00%
Mitrovica	60.53%	39.47%

Ispitanici su nakon toga upitani zašto su povlašćeni, na šta je 34 učesnika dalo odgovor prijateljstvo ili porodične veze /bliskost određenih advokata i sudija, njih 11 je reklo da neke sudije postaju advokati kada odu u penziju uz to da njihov odnos sa aktuelnim sudijama ostaje potpuno isti. 11 advokata je identifikovalo korupciju kao izvor povlašćenog postupanja, dok je četiri ispitanika iznelo svoju zabrinutost o političkom uticaju i interesima koji utiču na obim rada sudova. Manji broj ispitanika govorio je o saradnji između sudija i advokata, ličnim razlozima, favorizaciji i čak o strahu koji određene sudije imaju prema nekim advokatima.

Na kraju, nepotpune ili nepotkrepljene optužnicetužilaca predstavljaju još jedan izvor neefikasnosti u radu suda. Tužioc pre svega ne smeju podnosići takve optužnice i čak kada to učine sudovi ne bi trebalo da pristupe dalje rešavanju predmeta. Ovo se očigledno dešava u nekim predmetima. Podaci iz naše ankete pokazuju da je 57% advokata odgovorilo sa *da* rekavši da su upoznati sa slučajevima u kojima su sudovi pristupili dalje u predmetu sa nepotkrepljenim optužnicama.

Grafikon 16. Znate za tužioce koji su podigli nepotpunu ili nepotkrepljenu optužnicu a sud je uprkos tome pristupio razmatranju predmeta

Broj advokata koji su odgovorili na propratno pitanje o procentu ovakvih slučajeva je poprilično mali, tako da su rezultati u tabeli koja sledi u nastavku predstavljeni u brojčanom a ne procentualnom smislu. Ukupno 71 advokat je rekao da se predmeti ovakvog tipa procesuiraju 30% vremena, dok je 32 iznelo da

je ovo slučaj u 10% predmeta. 27 ispitanika opredelilo se za viši procenat od 70%, dok je samo 5 advokata iznelo da se ovakvi predmeti nepropisno procesuiraju 100% vremena.

Tabela 34. Ukoliko je odgovor da, koliko iznosi prosečna stopa javljanja ovakvih slučajeva

	100%	70%	30%	10%
Broj odgovora	5	27	71	32

6. PERCEPCIJA KORUPCIJE

6.1 ISHOD PREDMETA POD UTICAJEM KORUPCIJE

Postoji široko rasprostranjena percepcija javnosti daje pravosuđe na Kosovu pogodjeno korupcijom. Ovaj zaključak potkrepljuju različite studije međunarodnih i lokalnih organizacija i navodi se u Izveštaju o napretku Evropske komisije za Kosovo za 2017. i 2018. godinu. Konkretno, prema ovim izveštajima: Pravosuđe je [...] izloženo neprimerenom političkom uticaju a institucije vladavine prava moraju uložiti neprekidne napore da izgrade svoje kapacitete.⁵ Stepen u kome korupcija utiče na ishod predmeta sada je poznat, međutim, odgovori koje su advokati dali u ovom delu, poprilično su zabrinjavajući. Većina ispitanika (37.98%) iznela je da je 0-10% predmeta pogodjeno korupcijom, dok je procenat ispitanika koji su identifikovali veći broj pogodenih predmeta u padu duž različitih odgovora, sa najvećim procentom skoncentrisanim na kategoriju 11-30% predmeta.

Tabela 35. Procenat ishoda predmeta pod direktnim uticajem korupcije

0-10% predmeta	11-30% predmeta	31-50% predmeta	51-80% predmeta	81-100% predmeta
37.98%	28.57%	19.51%	11.50%	2.44%

Advokati iz prištinskog regiona bili su neodlučni između ove tri opcije, kada govorimo o procentu ishoda pogodenih korupcijom: 11-30%, 31-50% i 51-80%, sa time da je svaki od njih dobio skoro podjednaki broj odgovora. Nasuprot tome, većina advokata koji se bave pravom u regionima Uroševca, Prizrena i Mitrovice tvrde da korupcija pogađa samo 0-10% konačnih ishoda predmeta.

Tabela 36. Procenat ishoda predmeta pod direktnim uticajem korupcije, po regionu

Procenat Region	0-10% predmeta	11-30% predmeta	31-50% predmeta	51-80% predmeta	81-100% predmeta
Priština	16.13%	27.42%	25.81%	24.19%	6.45%
Uroševac	50.00%	19.23%	23.08%	7.69%	0
Gnjilane	30.00%	42.05%	15.00%	12.05%	0
Prizren	64.58%	25.00%	8.33%	0	2.08%
Đakovica	20.00%	26.67%	23.33%	30.00%	0
Peć	34.78%	30.43%	13.64%	4.55%	4.55%
Mitrovica	60.00%	25.71%	14.29%	0	0

Na predmete takođe neprimereno utiču advokati dodeljeni za rad na datom predmetu posredstvom ex parte komunikacije sa sudijom ili drugim sredstvima. Kada govorimo o ovom pitanju, ispitanici kao sami advokati, dali su većinu odgovora u kategorijama 0-10 i 11-30 procenata slučajeva.

⁵ Izveštaj o napretku za Kosovo za 2018, Evropska komisija <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-kosovo-report.pdf>

Tabela 37. Procenat ishoda predmeta izloženih neprimerenom uticaju predmetnog advokata (ex parte komunikacija sa sudijom ili drugim sredstvima)

0-10%predmeta	11-30%predmeta	31-50%predmeta	51-80%predmeta	81-100%predmeta
42.66%	32.87%	14.69%	8.39%	1.40%

Drugi faktori koji utiču na ishod predmeta jesu uticaj ex parte komunikacije sa postupajućim sudijom. Nalazi ove studije pokazuju da u većini regiona advokati tvrde da je samo 10% predmeta izloženo neprimerenom uticaju ex parte komunikacije, sa time da se najveći procenat beleži u tri regiona, odnosno Uroševcu, Prizrenu i Mitrovici. Veliki broj odgovora potпадa pod grupu od 11-30% predmeta. Važno je međutim napomenuti da su advokati u regionu Prištine i Đakovice poprilično neodlučni pošto je procentualna stopa po horizontalnoj liniji skoro podjednaka.

Table 38. Procenat ishoda predmeta izloženih neprimerenom uticaju predmetnog advokata (ex parte komunikacija sa sudijom ili drugim sredstvima)

Procenat	0-10% predmeta	11-30% predmeta	31-50% predmeta	51-80% predmeta	81-100% predmeta
Region					
Priština	20.31%	34.38%	28.12%	14.06%	3.12%
Uroševac	50.00%	33.33%	4.17%	12.05%	0
Gnjilane	38.46%	43.59%	12.82%	5.13%	0
Prizren	58.33%	29.17%	10.42%	2.08%	0
Đakovica	20.00%	26.67%	23.33%	30.00%	0
Peć	38.64%	38.64%	13.64%	4.55%	4.55%
Mitrovica	72.22%	16.67%	8.33%	2.78%	0

6.2 MITO

Jedan od glavnih nalaza proizašlih iz studije Anketa o kvalitetu usluga koje pružaju osnovni sudovi bio je da je korupcija u pravosudnom sistemu evoluirala i da je postala sofisticirana imajući u vidu da je sastavljena od razmene usluga između dve uključene stranke (pravni zastupnik, stranka u postupku i sudija ili drugi zaposleni suda) i ne predstavlja više klasičnu trampu novca za uslugu. Korišćenje mita se iz različitih razloga povezanih sa funkcionisanjem suda, može pokrenuti od strane samih stranaka, njihovog advokata ili zaposlenih suda. Namera je bila da ovom studijom istražimo u detalje prirodu i preovlađivanje mita, uključene aktere i razloge zbog kojih ulaze u ovakve nezakonite akcije.

Ispitanici su upitani da li je od njih lično zatražen mito, zašto i sa čije strane, da li su platili mito, zašto i kome i da li poznaju nekog kolegu koji je podmitio zaposlene suda ili sudije. Prema očekivanjima, odgovor da na pitanje o upotrebi mita, rezultat je pitanja koja uključuju druge ljudе a ne same ispitanike. Shodno tome, na primer skoro 13% advokata reklo je da su sudija, zaposleni suda ili posrednik zaposlenog suda delujući u ime istog tražili od njih mito, 16.72% reklo je da su upoznati sa slučajevima u

kojima je njihov kolega podmitio sudiju ili nekog drugog zaposlenog suda a samo 3% je reklo da su sami ponudili mito istima.

Tabela 39. Da li su sudija, zaposleni suda ili bilo koji posrednik koji deluje u ime istog zatražili od vas mito

Da	Ne
12.58%	87.42%

↓UKOLIKO JE ODGOVOR DA:

Da ubrza postupak: 15 odgovora

Da dobije potrebnu dokumentaciju: 4 odgovora

Da se u predmetu presudi u korist klijenta: 17 odgovora

Drugo: 6 odgovora

Izrazito visoka stopa nepružanja odgovora na ovo pitanje ne pruža statistički smislene rezultate, međutim podaci pokazuju da je ova pojava posebno prisutna u Osnovnom Sudu u Đakovici i Uroševcu, gde je 23% odnosno 13% ispitanika iznelo da su sudija, zaposleni suda ili bilo koji posrednik koji deluje u ime istog zatražili od njih mito. Pošto je vrlo malo ispitanika pružilo odgovore kada govorimo o razlogu što su učinili isto, rezultati su predstavljeni u brojkama, pošto bi procenti bili isuviše mali i ne bi imali smisla. Od onih koji su odgovorili, najčešće navođen razlog bio je da bi se predmet presudio u korist klijenta, za kojim sledi ubrzavanje postupka.

Tabela 40. Ponudio mito sudiji ili drugom zaposlenom suda

Da	Ne
3.22%	96.78%

↓ZAŠTO:

Da ubrza postupak: 4 odgovora

Da dobije potrebnu dokumentaciju: 3 odgovora

Da se u predmetu presudi u korist klijenta: 1 odgovor

Drugo: 6 odgovora

↓KOME:

Sudiji: 2 odgovora

Referentu: 5 odgovora

Administratoru: 0 odgovora

Drugo: 2 odgovora

Sa druge strane, kada su upitani o svojim kolegama koji su podmitili sudiju ili drugog zaposlenog suda, skoro 18% ispitanika iznelo je da su im takvi slučajevi poznati. Učestalost ove pojave najčešće je prijavljena u Đakovici (49%) i u Gnjilanu (23%) sa Prištinom koja sledi sa 15%.

Tabela 41. Slučajevi u kojima su kolege podmitile sudiju ili drugog zaposlenog suda

Da	Ne
16.72%	83.28%

↓**ZAŠTO:**

Da ubrza postupak: 18 odgovora

Da dobije potrebnu dokumentaciju: 5 odgovora

Da se u predmetu presudi u korist klijenta: 28 odgovora

Drugo: 8 odgovora

Široko je rasprostranjeno verovanje da su sami klijenti najučestaliji inicijatori mita, kao sredstva za bržu i/ili povoljniju presudu. Međutim, samo 3% advokata u ovoj studiji priznaje da su njihovi klijenti zatražili od njih ili da su razmatrali mogućnostda upotrebe mita, dok velika većina od 96.76% negira da su njihovi klijenti to ikada učinili. Od 3% onih koji su pozitivno odgovorili, troje je reklo da se to desilo u puno navrata, dok je drugih dvoje odgovorilo sa "vrlo često". Odgovori tipa *nikad*, *vrlo retko*, *dva puta*, i često dati su od strane četiri različita ispitanika. Razlozi koji su navedeni zbog kojih su klijenti predložili korišćenje mita, bili su:

Da ubrza postupak: 0 odgovora

Da dobije potrebnu dokumentaciju: 1 odgovora

Da se u predmetu presudi u korist klijenta: 6 odgovora

Drugo: 3 odgovora

Na kraju, otvorenim pitanjima koja su osmišljena sa namerom da se prikupe ideje sa stanovišta advokata o onome što bi se moglo učiniti da se suzbije korupcija u pravosuđu, prikupljen je veliki broj različitih odgovora i predloga. Kategorije za koje su se advokati opredelili u odgovoru na ovo pitanje bile su podeljene i nijedna od njih nije podržana od strane velikog broja ispitanika. 29 ispitanika bilo je mišljenja da bi veći nadzor doveo do smanjenja korupcije u pravosuđu; 26 ispitanika reklo je da bi se ovo moglo postići oštrijim sankcijama i kaznama izrečenim sudijama i drugim zvaničnicima suda uključenim u korupciju; 17 ispitanika zagovaralo je veće mere kontrole na polju snošenja odgovornosti; 18 ispitanika smatra da podizanje plata ili poboljšavanje uslova za rad može da doprinese smanjenju korupcije; 11 ispitanika predlaže da bi trebalo povećati transparentnost različitih sudske predmeta i presuda; 16 ispitanika zauzelo je stav da bi aktivno suzbijanje korupcije i provera sudija bilo najbolje rešenje za aktuelnu situaciju; Nekolicina ispitanika pomenula je kadrovske reforme ili angažovanje novih zaposlenih, podizanje svesti, depolitizaciju i radikalnu reformu aktuelnog sudskega sistema, a na kraju 12 ispitanika negirao da postoji korupcija u pravosuđu.

7. OPŠTE PREPORUKE ISPITANIKA

Manji broj ispitanika dao je odgovore i predloge u otvorenim pitanjima u vezi sa njihovim primedbama i zapažanjima ili bilo kojim drugim aspektima na koje bi voleli da bude skrenuta pažnja suda kako bi se poboljšalo funkcionisanje pravosudnog sektora. Dok je 10 ispitanika uopšteno zahtevalo veću efikasnost suda u rešavanju predmeta, njih devet identifikovalo je potrebu da se poveća broj sudija ili drugih zaposlenih suda da bi se postiglo isto. Devet ispitanika kazala je da za ideju vršenja većeg nadzora nad funkcionisanjem suda dok je pet advokata predložilo istrage u vezi sa prisustvom nepotizma, kao najbolji mogući način da se suzbije korupcija u pravosuđu. Manji broj advokata pomenuo je nastojanja da se zamene zastareli obrasci pravnog razmišljanja, depolarizaciju, oštire kazne, digitalizaciju i sveobuhvatnu reformu sistema.

8. PREPORUKE ZA POBOLJŠANJA

PRISTUP INFORMACIJAMA

Imajući u vidu da je 51% ispitanika reklo da je ili poprilično teško ili veoma teško dobiti informacije o predmetima koje zastupaju od suda, pristup informacijama predstavlja pitanje koje ozbiljno treba imati u vidu i rešiti na sudovima. Ovo je pitanje koje zahteva posvećenost obeju strana – sudske uprave i advokata. Prvo, osnovni sud mora ažurirati svoju internet stranicu na redovnoj osnovi, dok advokati treba da iskoriste ovaj izvor informacija i da iznesu svoje zabrinutosti sudske administraciji, kao način da se poboljša kvalitet kretanja internet stranicom i njene sadržine. Ovo pitanje bi trebalo ozbiljno imati u vidu, posebno u Osnovnom суду u Prištini i Mitrovici gde je skoro 90% odnosno 77% ispitanika reklo da je teško da dobiju informacije o svojim predmetima. Shodno tome, treba ozbiljnije imati u vidu pitanje uzvratnosti a kako advokati tako i osoblje suda treba da primene nešto proaktivniji pristup u smislu njihove dvosmerne komunikacije. Ovo podrazumeva veću uzvratnost i ljubaznost kako u usmenoj tako i u pismenoj komunikaciji i korišćenje modernih sredstava komunikacije kao što su telefon i e-mejl za razmenu informacija. Još jedan aspekt ove prepreke u komunikaciji rezultat je upravljanja internet stranicom suda, konkretno sadržinom internet stranice. Advokati koji ih koriste bi voleli da vide informacije o prethodnim predmetima i odlukamakako bi mogli da upotrebe ove informacije da stvore svoj presedan u sličnim predmetima na kojima rade. Još jedan aspekt koji treba da se poboljša jeste korišćenje internet stranice od strane advokata – samo 34% ih koriste trenutno a od onih koji ih koriste, manje od polovine nalaze informacije koje trebaju. Ovo pitanje je posebno ozbiljno u Gnjilanu (67%), Uroševcu (77%), Mitrovici (79%) i Peć (90%). Čak i Đakovica, Priština i Prizren koji stoje nešto bolje u odnosu na predašnje, nemaju zadovoljavajuće rezultate. Uprava suda bi trebalo da unapredi dostupnost internet stranice, ali i sadržina treba da se poboljšaju i ažuriraju kako bi advokati koji je koriste imali razlog da joj se ponovo vrate.

EFIKASNOST

Građanske predmete treba efikasnije procesuirati pošto većina njih u najčešćim slučajevima traje 12-24 meseca. Ovo je posebno problematično za Osnovni sud u Mitrovici gde rešavanje građanskih predmeta može trajati od 12-24 meseca. Slično, u Uroševcu, Prištini i Đakovici 93%, 88%, 83% imovinskih potraživanja traje 12-24 meseca. Preporuka koja proizilazi iz odgovora advokata jeste da se poveća broj

sudija u Odeljenju za građanske sporove, pošto je njihov broj mali u skoro svim osnovnim sudovima, u poređenju sa brojem predmeta koje primaju. Situacija je nešto bolja za najučestalije vidove krivičnih predmeta, a rešavanje većine njih prema rečima advokata traje od 6-12 meseci. Osnovni sud u Prištini stoji poprilično loše u smislu efikasnosti kada govorimo o rešavanju krivičnih predmeta, pošto rešavanje većine njih traje 12-24 meseca. Na istoj poziciji je i Osnovni Sud Mitrovice. Uopšteno, u svim osnovnim sudovima, veoma mali broj krivičnih predmeta rešava se u manje od tri meseca. Zakašnjenja u održavanju rasprava posebno nastupaju usled procesnih grešaka, što je uzrok koji je pod kontrolom uprave suda i može se lako rešiti izradom proceduralnih priručnika i pružanjem obuka osoblju suda. Ovo je posebno tačno za osnovne sudove u Prištini, Uroševcu, Peći i Mitrovici. Što se tiče drugog uzroka – odsustvo druge stranke, posebno kada govorimo o Osnovnom Sudu u Đakovici, sud mora razraditi i primeniti kaznene mere za stranke koje su blagovremeno obaveštene i idalje ne dođu na raspravu, pošto ovo samo još više povećava neefikasnost i broj zaostalih predmeta.

Odsustvo advokata sa rasprava takođe je pitanje efikasnosti kojim sudovi treba da se pozabave. U skoro 60% predmeta nije izrečena novčana kazna i ovo je posebno alarmantno za sudove u Gnjilanu, Đakovici, Peći i Uroševcu. Izricanje striknijih kaznenih mera advokatima koji ne dođu na raspravu kada je njihovo prisustvo ključno, smanjilo bi stopu javljanja ove pojave i poboljšalo bi raspored i samim tim efikasnost u radu sudova. Zakazivanje rasprava od dana podnošenja zahteva još jedno je pitanje kojim sudovi treba da se pozabave. Uopšteno je potrebno više od 24 meseca da se zakaže prvo ročište od dana podnošenja predmeta. Osnovni sud u Prištini, Uroševcu i Mitrovici stoji poprilično loše u tom smislu. Ova tri suda moraju preduzeti mere da standardizuju postupke od trenutka podnošenja predmeta i da vode evidenciju o vremenu trajanja zakazivanja rasprava, kako bi sud mogao da izradi politike da se poboljša u ovom pogledu duž vremena. Imajući u vidu da skoro polovina ispitanika tvrdi da sud povlašćeno postupa prema advokatima, u tom smislu bi Osnovni sud u Prištini, Uroševcu, Gnjilanu i Mitrovici trebalo da preduzmu mere kao što su provera sudija i pružanje obavezne obuke o profesionalnoj etici. Na kraju, tužioци bi takođe trebalo da se upoznaju kroz obuke i kaznene mereda je podnošenje nepotpune i/ili nepotkrepljene optužnice neprihvatljivo, dok bi sudska osoblje trebalo da bude dovoljno pažljivo da ne pristupi rešavanju ovih predmeta.

KORUPCIJA

Procenat slučajevima u kojima sudije, zaposleni suda ili posrednici koji deluju u ime istih i traže mito iznosi skoro 13%. Ovo pitanje treba da bude rešeno posebno od strane Osnovnog suda u Đakovici, Gnjilanu, Uroševcu i Mitrovici zahtevanjem bilo koje ili svih sledećih mera: pružanje besplatnih brojeva i sandučića za žalbe uhodnicima za advokate kako bi anonimno prijavili zahteve za mito, sprečavanje korupcije proverom sudija i pružanjem obaveznih obuka na temu etike i stručnim usavršavanjem svih zaposlenih suda, usvajanje snažnijih politika za pozivanje sudija na odgovornost prema višim standardima i izricanje nadzornih mera od strane nadzornih institucija kao što je Sudski Savet Kosova.

9. PRILOG I

PREPORUKE I OBAVEZE PREUZETE NA OKRUGLIM STOLOVIMA

Nalazi studije “Transparentnost i efikasnost osnovnih sudova na Kosovu” i dva propratna izveštaja “Ocene građana o uslugama osnovnih sudova” i “Kvalitet usluga pruženih u osnovnim sudovima na Kosovu prema oceni advokata” predstavljeni su i diskutovani na šest okruglih stolova. Ovim skupovima prisustvovali su i predsednici i zamenici predsednika osnovnih sudova koji su se obavezali da će se angažovati u određenim oblastima kako bi poboljšali kvalitet usluga sudova. Drugi učesnici bile su sudije, administratori, advokati i predstavnici građanskog društva, koji su pružili svoje preporuke kada govorimo o zalaganjima sudova da se pozabave pitanjima koji proizilaze iz ovog izveštaja.

Preporuke i obaveze pružene na ovom okruglog stolu, za svaki osnovni sud, predstavljene su u nastavku:

Osnovni sud u Uroševcu:

- Predsednik suda se obavezao da izradi plan rada, sa ciljem da unapredi protok informacija prema javnosti;
- Predsednik se obavezao da će uzeti u obzir preporuke u vezi sa olakšavanjem prijavljivanja korupcije суду, bilo putem žalbi ili preko sandučića za žalbe ili pružanjem besplatnog broja telefona.

Osnovni sud u Gnjilanu:

- Predsednik suda se obavezao da, imajući u vidu da su toliko visoki rezultati u vezi sa “ex parte” komunikacijom, treba biti posebno obazriv da do ovakvog vida komunikacije ne dođe, imajući u vidu da predstavlja direktnu povredu kodeksa etike;
- Službenik za informisanje ovog suda dao je preporuku da komunikacija sa javnošću odgovara i zahtevima građana, koji mnogo više posećuju stranicu suda na Facebooku nego internet stranicu;
- Predsednik suda je izneo da još jedan faktor koji doprinosi zakašnjenjima koja se dešavaju u procesuiranju predmeta jeste dvojezičnost Suda (u ovom trenutku Osnovni sud u Gnjilanu ima šestoro (6) sudija srpske nacionalnosti i svaki od njih ima svoju radnu grupu u kojoj se govorи samo srpskim jezikom. Ovo samo po sebi ne predstavlja problem pošto je srpski jedan od službenih jezika u Republici Kosovo. Međutim, problem ležи u činjenici da za ove zaposlene Suda treba prevesti sve spise sa albanskog na srpski jezik što oduzima poprilično puno vremena);
- Zamenik direktora suda izneo je da bi bilo idealno kada bi Sudski savet Kosova imao svoj budžet koji bi mu omogućio da ima izvršne nadležnosti da ukloni politički uticaj u pravosuđu (Dakle povišicu plata i imenovanje sudija obavljao bi SSK – potpuno nezavisano).

Osnovni sud u Mitrovici:

- Nakon premeštanja Osnovnog suda u Severnu Mitrovicu, integracije srpskih sudija u pravosudni sistem Kosova i prevoda predmeta sa albanskog na srpski jezik, predsednik ovog Suda se obavezao da će izvršiti reorganizaciju posla unutar ovog suda i da će bolje iskoristiti ljudske resurse, kako bi podigao efikasnost;

- Predsednik suda se obavezao da će raditi na stvaranju puta kojim građani lako mogli prijaviti slučajeve korupcije. Shodno tome, potpuno je na mestu preporuka o sandučetu za žalbe i otvaranju besplatnih linija.
- Takođe, sa ciljem da se eliminišu eventualne zloupotrebe, poseban akcenat je stavljen na poboljšanje načina prikupljanja statistika u vezi sa predmetima o kojima sudije podnose svoj izveštaj. Ovaj izveštaj treba da izradi kancelarija za upravljanje predmetima, dakle ne treba uključivati sudije uopšte u ovaj proces.

Osnovni sud u Peći i Đakovici:

- Predsednici oba osnovna suda su se obavezali da postave sandučiće za žalbe u zgradu suda, kako bi građanima pružili priliku da ulože svoje žalbe u vezi sa uslugama sudova generalno, ali i da prijave nedolično i korumpirano ponašanje osoblja suda.
- Pronaći bolji način upravljanja posetama advokata koji bez dozvole ulaze u kabinete sudija i traže informacije o svojim predmetima.

Osnovni sud u Prizrenu

- Ograničiti/zabraniti dolazak advokata na sud bez sudskog poziva kako bi se izbegla ex parte komunikacija (Predsednik je doneo ovu odluku u Sudu u Prizrenu i preporučuje da sud zajedno sa drugim osnovnim sudovima pođe ovim primerom);
- Predsednik suda se obavezao da ispoštuje preporuke sadržane u izveštaju, postavljanjem sandučića za žalbe unutar objekta suda.

Osnovni sud u Prištini

- Imajući u vidu obim posla službenika za informisanje ovog suda kao i podizanje nivoa aktivnosti suda u smislu informisanja i komunikacije sa javnošću, g. Hoti je obećao da će povećati broj osoblja u kancelariji za informisanje;
- Organizacije građanskog društva (organizacija BIRN) predložile su da se shodno zakonskim mogućnostima prekine odlaganje ročišta u nedostatku svezaka, papira i sličnih razloga.
- Organizacije građanskog društva (organizacija BIRN) preporučile su da se stavi van snage administrativno uputstvo SSK-a o objavljivanju i anonimizaciji presuda, pošto se osuđeni okrivljuju u ime naroda i nema smisla prikriti im imena.
- Takođe je preporučeno da se pri objavljinjanju rasporeda ročišta objave i imena stranaka u sudskom postupku.
- Službenica za informisanje iz Vrhovnog suda predložila je da se sudijama ne daje odmor u vreme kada imaju zakazana sudska ročišta;

10. PRILOG 2

Demokratija Plus – Upitnik o transparentnosti/pristupačnosti i efikasnosti osnovnih sudova na Kosovu

Demokratija Plus je podugovarač USAID-ovog Programa za jačanje pravosudnog sistema, koja sprovodi istraživanje kako bi se razumelo šta pravnici misle o efikasnosti i transparentnosti u osnovnim sudovima na Kosovu. Istraživanje je anonimno i svi podaci će biti predstavljeni kao grupni podaci, koji će koristiti samo za potrebe ovog projekta. Anketa sadrži 40 pitanja i 5 pod-pitanja, i neće vam trebati više od 15 minuta da odgovorite. Vaš doprinos u ovom upitniku je veoma važan za studiju, stoga vam zahvaljujemo na vašem vremenu.

DATUM INTERVJUA			
VРЕМЕ INTERVJUA			
BРОЈ INTERVJUA Popunjava Demokratija Plus		OD	_____
REGION	PRIŠTINA MITROVICA PEĆ ĐAKOVICA GNJILANE UROŠEVAC PRIZREN		
POL ISPITANIKA	1. MUŠKI 2. ŽENSKI		
STAROSNA DOB ISPITANIKA	1. 22 – 30 GODINA 2. 31 – 40 GODINA 3. 41 – 50 GODINA 4. 51 – 60 GODINA 5. PREKO 60 GODINA		

OPŠTA PITANJA

P.1	Da li ste u prethodnim navratima popunjavali ovaj upitnik?	1. Da 2. Ne Ukoliko je odgovor DA, molimo vas nemojte ići dalje, pošto moramo da izbegnemo dobijanje duplih odgovora, zarad obezbeđivanja pouzdanosti prikupljenih podataka. Hvala na razumevanju.
P.2	Koliko godina se bavite pravom?	1. 1 - 2 godine 2. 2 ili više godina Ako je odgovor pod 1, molimo vas nemojte dalje popunjavati upitnik. Hvala na razumevanju
P.3	Šta je po vama vaša uža specijalnost? Ako je primenjivo, označite više od 1 opcije	☐ krivično pravo ☐ građansko pravo ☐ privredno pravo
P.4	Da li ste bili u mogućnosti da se postupak u vašem predmetu vodi na vašem maternjem jeziku?	1. Da 2. Ne

PITANJA O TRANSPARENTNOSTI/PRISTUPU INFORMACIJAMA

P.5	Prema vašem iskustvu, koliko je lako dobiti informacije o vašim predmetima na sudu?	<i>Molimo vas zaokružite samo jednu opciju</i> 1. Veoma teško 2. Donekle teško 3. Poprilično lako 4. Veoma lako
P.6	Od koga u sudu dobijate informacije o vašem predmetu?	
P.7	Uopšteno, koliko vam koriste informacije koje dobijete od suda?	1. Potpuno nekorisne 2. Donekle korisne 3. Korisne 4. Veoma korisne
P.8	Da li koristite internet stranicu suda kao izvor	1. Da 2. Ne

	informacija?	Ukoliko je odgovor DA, molimo vas predite na pitanje 8a			
P. 8a	Da li obično pronalazite ono što trebate?	I. Da 2. Ne Ukoliko je odgovor DA, molimo vas pružite prosečan procenat 1. 100% 2. 70% 3. 50% 4. 25%			
P. 8b	Za kakvim vidom informacija obično tragate na internet stranici suda?				
P. 8c	Kakav vid informacije biste voleli da vidite na internet stranici suda, a koje trenutno nisu dostupne?				
P.9	Da li razgovarate sa sudijom o statusu predmeta koji zastupate?	I. Uvek 2. Često 3. Ponekad 4. Nikad			
P.10	Da li se redovno ažuriraju informacije o raspravama na monitoru ili oglasnoj tabli suda?	I. Da 2. Ne			
PITANJA o EFIKASNOSTI					
P.11	Obično sam u prilici da svoje poslove u sudu završim u razumnom roku?	I. Izričito se ne slažem 2. Ne slažem se 3. Niti se slažem niti se ne slažem 4. Slažem se 5. Potpuno se slažem			
P.12	Koliko obično traje rešavanje jednog građanskog predmeta na nivou osnovnog suda?	Naknada štete ☐ Manje od 3 meseca	Brakorazvodna parnica ☐ Manje od 3	Imovinska tužba ☐ Manje od 3	Spor iz radnog odnosa ☐ Manje od 3 meseca

		☐ 3-5 meseci ☐ 6-12 meseci ☐ 12-24 meseca	meseca ☐ 3-5 meseci ☐ 6-12 meseci ☐ 12-24 meseca	meseca ☐ 3-5 meseci ☐ 6-12 meseci ☐ 12-24 meseca	☐ 3-5 meseci ☐ 6-12 meseci ☐ 12-24 meseca		
P.13	Koliko obično traje rešavanje jednog krivičnog predmeta?	Krađa ☐ Manje od 3 meseca ☐ 3-5 meseci ☐ 6-12 meseci ☐ 12-24 meseca	Nezakonito držanje oružja ☐ Manje od 3 meseca ☐ 3-5 meseci ☐ 6-12 meseci ☐ 12-24 meseca	Organizovani kriminal i korupcija ☐ Manje od 3 meseca ☐ 3-5 meseci ☐ 6-12 meseci ☐ 12-24 meseca	Ubistvo ☐ Manje od 3 meseca ☐ 3-5 meseci ☐ 6-12 meseci ☐ 12-24 meseca	Nasilje u porodici ☐ Manje od 3 meseca ☐ 3-5 meseci ☐ 6-12 meseci ☐ 12-24 meseca	Seksualno nasilje ☐ Manje od 3 meseca ☐ 3-5 meseci ☐ 6-12 meseci ☐ 12-24 meseca
P.14	Zašto se rasprave odlaze?	1. Odsustvo tužioca 2. Odsustvo advokata 3. Odsustvo druge stranke 4. Odsustvo veštaka i svedoka 5. Procesne greške suda (nedostavljanje poziva; nedostavljanje pismena druge stranke; neobaveštavanje stranaka pre rasprave, u slučaju da rasprava ne može da se održi)					
P.14a	Koji od gore navedenih razloga najčešće dovode do odlaganja rasprava? Poređajte ih od 1 – 5, gde je 1 najučestaliji a 5 najmanje učestao razlog	1. Odsustvo tužioca 2. Odsustvo advokata 3. Odsustvo druge stranke 4. Odsustvo veštaka i svedoka 5. Procesne greške suda (nedostavljanje poziva; nedostavljanje pismena druge stranke; neobaveštavanje stranaka pre rasprave, u slučaju da rasprava ne može da se održi)					
P.15	Kakve pravne i proceduralne promene bi nastupile bržim rešavanjem predmeta?						

P.16	Kako se obaveštavate o raspravi?	1. Zvanično pismeno obaveštenje 2. Telefonom 3. E-majlom: 4. Drugo Ukoliko je DRUGO, navedi:
P.17	Da li dobijate blagovremeno obaveštenje o raspravi?	<i>U tipičnim okolnostima, obaveštenje dobijam:</i> ☐ 2 nedelje unapred ☐ 5 – 7 dana unapred ☐ 1 dan unapred ☐ istog dana
P.18	Koliko često se dešava: da advokati traže odlaganje a da njihov zahtev biva odbijen od strane sudije	1. Nikada 2. Ponekad 3. Često 4. Vrlo često
P.19	Da li sudije ikada novčano kažnjavaju advokate zbog nepojavljivanja na raspravi?	1. Ne, nikada 2. Da, vrlo retko 3. Da, u skoro polovini navrata. Da, mnogo češće
P.20	Koliko rasprava u proseku treba da se održi u rešavanju jednog građanskog predmeta?	1. 1-3 rasprave 2. 3-5 rasprava 3. 5-7 rasprava 4. 7-9 rasprava 5. Više od 9 rasprava
P.21	Koliko vremena u proseku treba sudu da zakaže prvu raspravu od dana podnošenja predmeta?	1. 2 – 6 meseci 2. 6 – 12 meseci 3. 12 – 24 meseca 4. Više od 24 meseca
P.22	U proseku, koliko rasprava treba da se održi u rešavanju jednog krivičnog predmeta?	1. 1-3 rasprave 2. 3-5 rasprava 3. 5-7 rasprava 4. 7-9 rasprava 5. Više od 9 rasprava
P.23	U proseku, koliko često se odlažu zakazane rasprave?	☐ Manje od 10 % ☐ 11% – 25 % ☐ 26 % – 50 % ☐ 51% – 75 % ☐ 76 % – 100 %
P. 24	Da li biste voleli da imate standardno zakazivanje rasprava u svakom	1. Da 2. Ne

	predmetu?		
P.25	Da li smatrate da sudije namerno prave procesne greške kada odlučuju o osnovanosti predmeta, kako bi Apelacioni Sud vratio nazad dati predmet?	1. Ne, nikada 2. Retko 3. Ponekada 4. Vrlo često 5. Uvek	
P.26	Da li verujete da sudije postupaju isto prema vama i tužiocu?	1. Da 2. Ne	Ukoliko je odgovor NE, zašto se prema njima postupa drukčije?
P.27	Da li postoje pravnici koje sudije tretiraju povlašćeno?	1. Da 2. Ne	Ukoliko je odgovor NE, zašto se prema njima postupa drukčije?
P.28	Iz kojih glavnih razloga Apelacioni Sud vraća sudske presude nazad osnovnim sudovima na ponovno razmatranje;		
P.29	Ukoliko su vraćeni, da li to znači i da su brže procesuirani?	1. Da 2. Ne 3. U određenom stepenu	
P.30	Da li, nakon vraćanja predmeta, osnovni sudovi uzimaju u obzir predloge Apelacionog Suda?	1. Da 2. Ne 3. U određenom stepenu	
P.31	Da li ima slučajeva u kojima je Apelacioni Sud vratio predmet nazad u više od dva navrata?	1. Da 2. Ne	
PITANJA O PERCEPCIJI KORUPCIJE			

P.32	Prema vašim zapažanjima, na koji procenat predmeta utiče korupcija?	☐ 0 – 10% ☐ 11% – 30% ☐ 31% – 50% ☐ 51% – 80% ☐ 81% – 100%	
P.33	Prema vašim zapažanjima, u kom procentu na rezultat predmeta nepropisno utiče postupajući advokat (kroz ex parte komunikaciju sa sudijom ili drugim sredstvima)?	☐ 0 – 10% ☐ 11% – 30% ☐ 31% – 50% ☐ 51% – 80% ☐ 81% – 100%	
P.34	Da li je ikada sudija, zaposleni suda ili bilo koji posrednik od vas tražio mito u ime istih?	I. Da 2. Ne	Ukoliko je odgovor DA, zašto? 1. Za ubrzavanje procesa 2. Za dobijanje potrebne dokumentacije 3. Za presuđivanje u korist klijenta 4. Drugo
P. 35	Da li ste ikada ponudili mito sudiji ili zaposlenom suda?	I. Da 2. Ne	Ukoliko je odgovor DA, na kakvoj funkciji je data osoba bila? 1. Sudija 2. Referent 3. Administrator 4. Drugo
P.36	Da li vam je poznat bilo kakav slučaj u kome su vaše kolege dale mito sudiji ili drugom zaposlenom suda?	I. Da 2. Ne	Ukoliko je odgovor DA, zašto? 1. Za ubrzavanje procesa 2. Za dobijanje potrebne dokumentacije 3. Za presuđivanje u korist klijenta 4. Drugo
P.37	Da li su vaši klijenti ikada zatražili od vas da date/razmotrite mogućnost davanja mita za rešavanje njihovog predmeta i time uticete na ishod predmeta?	I. Da 2. Ne	Ukoliko je odgovor DA, zašto? 1. Za ubrzavanje procesa 2. Za dobijanje potrebne dokumentacije 3. Za presuđivanje u korist klijenta 4. Drugo
P. 37a	Ukoliko je odgovor DA, koliko često se to dešavalо?		
P. 38	Da li ste upoznati da su tužiocu ikada podizali nepotpune ili nepotkrepljene optužnice i da je	I. Da	Ukoliko je odgovor DA, kolika je prosečna stopa javljanja u ovim predmetima?

	sud ipak procesuirao dati predmet?	2. Ne	1. 100% 2. 70% 3. 30% 4. 10%
P. 39	Šta mislite da može biti urađeno da se smanji korupcija u pravosuđu?		
ZAVRŠNO PITANJE			
P.40	Molimo vas, ne ustručavajte se da nam iznesete bilo kakve primedbe ili zapažanja ili da nam skrenete pažnju na određeni aspekt suda, sa ciljem da se poboljša funkcionisanje pravosuđa! (Da li imate da dodate bilo šta?)		